

Agenda – Y Pwyllgor Deisebau

Lleoliad: I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 1 – Y Senedd Graeme Francis – Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Mawrth, 5 Mawrth 2019 Kath Thomas – Dipwrwy Glerc
Amser: 09.00 0300 200 6565
SeneddDeisebau@cynulliad.cymru

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datganiadau o fuddiant
(Tudalennau 1 – 28)

2 Deisebau newydd

2.1 P-05-864 Gwahardd y defnydd o Bensaerniaeth Elyniaethus
(Tudalennau 29 – 36)

2.2 P-05-865 Dylid gwarantu bod dewisiadau sy'n seiliedig yn llwyr ar
blanhigion ar bob bwydlen y sector cyhoeddus, i ddiogelu hawliau figaniaid
ac er budd ein hiechyd, yr amgylchedd ac anifeiliaid
(Tudalennau 37 – 49)

3 Y wybodaeth ddiweddaraf am ddeisebau blaenorol

Ynni

3.1 P-04-648 Ceisiadau cynllunio nwy ac olew anghonfensiynol.
(Tudalennau 50 – 52)

Addysg

3.2 P-05-788 Cael gwared ar agwedd orfodol Bagloriaeth Cymru
(Tudalennau 53 – 54)

3.3 P-05-805 Rhoi chwarae teg i Athrawon Cyflenwi
(Tudalennau 55 – 60)

3.4 P-05-828 Rhagdybiaeth o blaid Ysgolion Gwledig

(Tudalennau 61 – 75)

Iechyd

3.5 P-05-812 Dylid gweithredu canllawiau NICE ar gyfer trin Anhwylder
Personoliaeth Ffiniol

(Tudalennau 76 – 79)

3.6 P-05-854 Gwneud hyfforddiant Anabledd Dysgu yn orfodol ar gyfer staff
ysbytai

(Tudalennau 80 – 83)

Trafnidiaeth

3.7 P-04-667 – Cylchfan ar gyfer Cyffordd yr A477/A4075

(Tudalennau 84 – 88)

3.8 P-05-748 Bysiau Ysgol i Blant Ysgol

(Tudalennau 89 – 93)

3.9 P-05-833 Gwella gwasanaethau rheilffordd i Gas-gwent

(Tudalennau 94 – 97)

Comisiwn y Cynulliad

3.10 P-05-818 Cyflwyno Cofrestr o Lobiwyr yng Nghymru

(Tudalennau 98 – 99)

Yr Amgylchedd

3.11 P-05-813 Gwahardd y DEFNYDD O FAGLAU LARSEN (maglau dal sawl math o
frân)

(Tudalennau 100 – 103)

4 Ssesiwn Ddystiolaeth: P-05-771 Ailystyried y penderfyniad i roi'r gorau i Grant Byw'n Annibynnol Cymru a'r angen i gefnogi pobl anabl i fyw'n annibynnol

(Tudalennau 104 – 108)

Julie Morgan AC, Y Dirprwy Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol at y Cadeirydd

Gareth Griffiths, Pennaeth Talu am Ofal, Llywodraeth Cymru

5 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y busnes a ganlyn:

Eitem 6

6 Trafod y Sesiwn Dystiolaeth Flaenorol

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

P-05-864 Gwahardd y defnydd o 'Bensaerniaeth Elyniaethus'

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan People Over Profit, ar ôl casglu 120 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i wahardd y defnydd o “Bensaerniaeth Elyniaethus” gan sefydliadau i atal pobl ddigartref rhag cael lloches ac unrhyw strwythurau stryd eraill sydd wedi’u dylunio i atal neu guddio pobl ddigartref.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Castell-nedd
- Gorllewin De Cymru

Papur briffio ynghylch deiseb

Y Pwyllgor Deisebau | 5 Mawrth 2019

Petitions Committee | 5 March 2019

Briff ymchwil: Gwahardd y defnydd o 'bensaerniaeth elyniaethus'

Rhif y ddeiseb: P-05-864

Teitl y ddeiseb: Gwahardd y defnydd o 'bensaerniaeth elyniaethus'

Pwnc y ddeiseb: Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i wahardd y defnydd o "Bensaerniaeth Elyniaethus" gan sefydliadau i atal pobl ddigartref rhag cael lloches ac unrhyw strwythurau stryd eraill sydd wedi'u dylunio i atal neu guddio pobl ddigartref.

Pensaerniaeth elyniaethus

Mae'r term 'pensaerniaeth elyniaethus' yn disgrifio'r nodweddion amrywiol a ddefnyddir wrth ddylunio adeiladau neu fannau cyhoeddus sy'n ceisio perswadio pobl i beidio â'u cyffwrdd, dringo arnynt nac eistedd arnynt. Bwriad y nodweddion hyn yw naill ai osgoi difrod i'r mannau, neu i atal mannau rhag cael eu defnyddio at ddiben gwahanol i'r diben penodol a fwriadwyd gan y perchennog (fel cysgu ar y stryd).

Gellir categoreiddio nodweddion pensaerniol gelyniaethus fel a ganlyn:

- Rhwystrau ffisegol** – stydiau wedi'u gosod ar arwynebau gwastad er mwyn gwneud cysgu ar y stryd yn anghyfforddus, rhoi silffoedd ffenestr ar ongl er mwyn atal pobl rhag eistedd arnynt, gosod meinciau crom neu ar wahân i atal pobl rhag gorwedd arnynt, a drysau â gatau er mwyn atal cysgu ar y stryd.
- 'Gwlychu'** – chwistrellu dŵr neu gynnyrch glanhau wrth ddrysau ac aliau er mwyn atal rhai sy'n cysgu ar y stryd i ddefnyddio'r man, neu osod chwistrellwyr dŵr sy'n chwistrellu'n ysbeidiol er mwyn atal pobl rhag cysgu yno.
- Llygredd sŵn** – sŵn, fel cerddoriaeth uchel, yn cael eu chwarae drwy seinydd i atal pobl rhag cysgu ar y stryd.

Nid oes cosbau neu sancsiynau cyfreithiol ynghlwm â'r mesurau a ddisgrifir uchod, ond mae defnyddio mesurau o'r fath wedi bod yn ddadleuol, gyda rhai [mesurau yn cael eu tynnu'n ôl](#) ar ôl beirniadaeth gan y cyhoedd.

Mae'r elusen digartrefedd genedlaethol Crisis wedi nodi bod yna ddefnydd eang o fesurau ataliol o'r fath. Canfu [arolwg gan Crisis o dros 450 o rai sy'n cysgu ar y stryd yng Nghymru a Lloegr](#) yn haf 2016:

- roedd 35% wedi ei chael hi'n anodd dod o hyd i unrhyw le i gysgu neu orffwys yn y 12 mis blaenorol oherwydd pensaernïaeth ataliol;
- roedd 20% wedi profi llygredd sŵn yn ystod y 12 mis blaenorol gan effeithio ar eu gallu i gysgu a gorffwys; ac
- roedd 21% wedi profi dulliau glanhau strydoedd neu wlychu ardaloedd cysgu yn ystod y 12 mis blaenorol.

Ymdrechion i wahardd pensaernïaeth elyniaethus

Ym mis Tachwedd 2017, cynigiodd plaid wleidyddol o Iwerddon, Solidarity, Fil Aelod Preifat – [Bil Cynllunio a Datblygu \(Diwygio\) 2017](#). Nod y Bil oedd diwygio Deddfau Cynllunio a Datblygu 2000 a 2016, i sicrhau na fyddai unrhyw ddatblygiad sydd â'r nod neu effaith o atal pobl ddigartref rhag cael cysgod o strwythur, tir neu adeilad yn ddatblygiad eithriedig, ac felly y byddant yn amodol ar ganiatâd cynllunio.

Yn dilyn [dadl yn y Dáil Éireann](#), gwrthodwyd y ddeddfwriaeth Aelod preifat hon o 98 pleidlais i 40.

Ymateb Llywodraeth Cymru

Roedd ymateb Llywodraeth Cymru i Gadeirydd y Pwyllgor Deisebau yn nodi na ddylid cymhlethu problemau y mae pobl ddigartref yn eu hwynebu drwy ddylunio datblygiadau newydd, a phwysleisiodd y rôl o greu lleoedd:

Ym mis Rhagfyr [2018], cyhoeddwyd Rhifyn 10 o Bolisi Cynllunio Cymru, sy'n rhoi lle canolog i'r syniad o greu lleoedd o fewn y polisi cynllunio cenedlaethol. Mae'n galw ar ddatblygwyr a'r awdurdodau cynllunio lleol i feddwl am les pobl wrth greu cynlluniau, ac yn ceisio, drwy'r system gynllunio, greu datblygiad sy'n teimlo'n ddiogel ac yn gynhwysfawr, ac i greu lleoedd y mae pobl eisiau bod ynddynt gan ddod i gysylltiad ag eraill.

Eglurodd Llywodraeth Cymru mai cyfrifoldeb yr awdurdodau cynllunio lleol yw penderfynu ar geisiadau cynllunio yn eu hardal yn ôl polisiâu yn eu cynlluniau datblygu lleol, ond bod Polisi Cynllunio Cymru yn ystyriaeth berthnasol yn y broses hon. Dylid hefyd defnyddio Polisi Cynllunio Cymru fel dogfen ganllaw pan fydd awdurdodau lleol yn dylunio ardaloedd newydd o dir cyhoeddus. Pwysleisiodd Llywodraeth Cymru, gan y gellir gosod llawer o nodweddion

'pensaernïaeth elyniaethus' yn y cyfnod ôl-adeiladu, mae'n bosibl na fyddant yn amodol ar unrhyw reolaethau cynllunio.

Pwysleisiodd Llywodraeth Cymru hefyd fod gwaith yn mynd rhagddo i sicrhau nad oes angen i bobl ddigartref geisio cael lloches mewn, neu o gwmpas, adeiladau o gwbl. Roedd ei llythyr yn nodi bod mynd i'r afael â phob ffurf ar ddigartrefedd yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru a'i bod yn buddsoddi £30 miliwn yn y flwyddyn ariannol bresennol a nesaf er mwyn mynd i'r afael â digartrefedd. Mae'r arian hwn yn cynnwys yr arian ychwanegol a ddyrannwyd i bob awdurdod lleol i'w helpu i gefnogi rhai sy'n cysgu ar y stryd yn ystod misoedd y gaeaf, a'r grant cymorth refeniw ychwanegol i awdurdodau lleol i helpu i barhau i gyflawni eu rhwymedigaethau statudol i atal digartrefedd a gwella eu harfer ar sail trawma yng Nghymru.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-05-864
Ein cyf/Our ref JJ/05175/19

David J Rowlands AC
Cadeirydd - y Pwyllgor Deisebau.
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Government.Committee.Business@llyw.cymru

29 Ionawr 2019

Annwyl David,

Deiseb P-05-864: Gwahardd y defnydd o 'Bensaerniaeth Elyniaethus'

Diolch am eich llythyr dyddiedig 17 Ionawr ynghylch y ddeiseb gan Pobl yn Erbyn Elw ynghylch y defnydd o 'bensaerniaeth elyniaethus' mewn datblygiadau sy'n atal pobl ddigartref rhag dod o hyd i loches.

Ni ddylai'r problemau sydd gan bobl ddigartref gael eu cymhlethu gan gynlluniau datblygiadau newydd. Ym mis Rhagfyr, cyhoeddwyd Rhifyn 10 o Bolisi Cynllunio Cymru, sy'n rhoi lle canolog i'r syniad o greu lleoedd o fewn y polisi cynllunio cenedlaethol. Mae'n galw ar ddatblygwyr a'r awdurdodau cynllunio lleol i feddwl am les pobl wrth greu cynlluniau, ac yn ceisio, drwy'r system gynllunio, greu datblygiad sy'n teimlo'n ddiogel ac yn gynhwysfawr, ac i greu lleoedd y mae pobl eisiau bod ynddynt gan ddod i gysylltiad ag eraill.

Er mai awdurdodau cynllunio lleol sydd i benderfynu ar geisiadau cynllunio ar gyfer datblygu eu hardaloedd yn unol â pholisïau eu cynlluniau datblygu lleol, dylid ystyried y Polisi Cynllunio Cenedlaethol yn y broses hon. Dylid ei defnyddio hefyd fel dogfen ganllaw wrth i awdurdodau lleol gynllunio ardaloedd newydd ar gyfer y cyhoedd. Fodd bynnag, mae modd i nifer o nodweddion 'pensaerniaeth elyniaethus' gael eu gosod wedi'r adeiladu, ac o bosibl heb fod angen unrhyw reolau cynllunio.

Rydym yn gweithio i helpu pobl ddigartref sicrhau nad oes angen iddynt chwilio am loches o fewn nac o amgylch adeiladau o gwbl. Mae mynd i'r afael â phob math o ddigartrefedd yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru ac rydym yn buddsoddi dros £30 miliwn yn ystod y flwyddyn ariannol hon a'r nesaf i helpu i fynd i'r afael â digartrefedd. Mae hyn yn cynnwys y cyllid ychwanegol sy'n cael ei roi i bob awdurdod lleol yng Nghymru i helpu iddynt gefnogi pobl sy'n cysgu allan yn ystod misoedd y gaeaf yn ogystal â'r cymorth refeniw ychwanegol i awdurdodau lleol i helpu i fodloni eu rhwymedigaethau statudol i atal digartrefedd a gwella eu harferion ar gyfer trawma yng Nghymru.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae'r ddeddfwriaeth a gyflwynwyd gennym o dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014 yn galw ar awdurdodau lleol i helpu pawb sy'n ddigartref, neu sydd mewn perygl o fod yn ddigartref. Hyd at fis Medi 2018, roedd digartrefedd wedi ei osgoi mewn 19,600 o gartrefi o ganlyniad uniongyrchol i'r ffaith bod Awdurdodau Lleol wedi gweithredu'r Ddeddf.

Rydym ni, ac awdurdodau lleol, yn ariannu prosiectau ledled Cymru i weithio gyda phobl ddigartref sy'n byw ar y strydoedd neu mewn lleoedd eraill nad oes bwriad darparu llety - megis parciau, ceir neu bebyll. Y nod yw helpu pobl sy'n cysgu allan oddi ar y strydoedd, a helpu iddynt aros oddi ar y strydoedd. Mae'r gwasanaethau yn cynnwys Timau Ymyrryd Cysgu Allan (RSIT), sy'n helpu'r rhai mwyaf bregus a di-obaith ar ein strydoedd drwy gynnig gofal allgymorth ar ffurf bwyd poeth, cyngor, cyfeirio a llwybrau allan o ddigartrefedd.

Yn gywir,

Julie James AC AC

Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol

Minister for Housing and Local Government

P-05-864 Ban the use of 'Hostile Architecture': Correspondence: Petitioner to Committee, 25.02.19

Dear members of the Committee

We write to you ahead of our petition (P-05-864) in which we call on the National Assembly for Wales to put a moratorium on the use of "Hostile Architecture" by organisations to deter homeless people from seeking shelter and any other street structures designed to impede or hide the homeless, we appreciate your time is limited so we shall keep this brief.

Hostile architecture, exclusionary design, or defensive urban design by which ever name you choose amount to the same thing, an appalling attempt to "design out crime" and to hide the homeless. These are design practices made specifically to exclude, harm or otherwise hinder the freedom of a human being. Quite often they aim to remove the vulnerable from a public space all together and should have no place in a society which holds compassion as a founding principle.

Whether through purposeful design or by retrofitting, we feel that the aims of hostile architecture is not one conducive to principles laid out in Edition 10 of the Planning Policy of Wales which in sections 1.8 states that the planning system "should not discriminate against or favour any particular group or members of society" nor of the general policy of placemaking and it's focus on community well-being.

It is a system of displacing what many business and local authorities see as "surplus humanity", hiding the homeless from public view essentially to improve a locations aesthetic and economic value at the expense of the well-being of some of the most vulnerable in our communities.

Both state and non profit sector services which support the homeless community such as the Rough Sleepers Intervention Teams utilise knowledge of the regular sleeping spaces to monitor and provide ongoing aid to specific homeless people and it's in many popular spots that new homeless people are found and subsequently provided with support sooner.

Creating hostile environments that force the homeless to find respite elsewhere puts a direct threat to their lives, increases crime and for the

temporary homeless increases the duration of their time on the streets. This is an act of social violence against the homeless and puts their safety at risk.

We believe that it is to the Welsh Assembly government to implement this moratorium on a national level and to place a strong and firm position on the usage of such infrastructure whether at the hands of local authorities or private organisations.

At the end of the day, no one should have to sleep on benches and doorways, however this is the reality of many people in Wales and we must respond in a caring manner rather than seek to hide people or by inaction allow local authorities or businesses to do so.

We hope you make the compassionate choice and look forward to further progression.

Kind Regards

People Over Profit

P-05-865 Dylid gwarantu bod dewisiadau sy'n seiliedig yn llwyr ar blanhigion ar bob bwydlen y sector cyhoeddus, i ddiogelu hawliau figaniaid ac er budd ein hiechyd, yr amgylchedd ac anifeiliaid

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Louise Davies, ar ôl casglu 1,109 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i sicrhau bod holl sefydliadau'r sector cyhoeddus yng Nghymru yn darparu o leiaf un opsiwn bwyd sy'n seiliedig ar blanhigion ar bob bwydlen ddyddiol i fodloni hawliau figaniaid ac i wneud y mwyaf o fanteision moesegol, manteision amgylcheddol a manteision iechyd deietau figan.

Mae rhagor o bobl o bob oedran yn gwneud y penderfyniad i fyw'n figan, ac mae nifer y bobl yn y DU sy'n figaniaid wed dyblu ddwywaith yn y pedair blynedd diwethaf. Mae rhagor o bobl hefyd yn dewis bwyd sy'n seiliedig ar blanhigion am resymau iechyd, rhesymau amgylcheddol a rhesymau moesegol.

Mae gan figaniaid yr un amddiffyniadau cyfreithiol â phobl â chredoau crefyddol, oherwydd mae ein hargyhoeddiad moesegol ei bod yn anghywir i ddefnyddio a lladd anifeiliaid nad ydynt yn ddynol yn ddiangen wedi'i ddiogelu'n gyfreithiol. Mae gan ddarparwyr gwasanaethau rwymedigaeth i ddarparu ar gyfer figaniaid ac i osgoi unrhyw wahaniaethu ar sail figaniaeth. Yn anffodus, er gwaethaf hyn, yn aml mae diffyg darpariaeth ar gyfer figaniaid yn y sector cyhoeddus, ac mae cleifion mewn ysbytai, carcharorion a phlant ysgol yn aml yn llwglyd. Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am sicrhau bod y sector cyhoeddus yng Nghymru yn darparu ar gyfer figaniaid, a byddai'r ddeddfwriaeth arfaethedig yn cynorthwyo i gyflawni'r ddyletswydd honno.

Gall pawb fwynhau bwyd sy'n seiliedig ar blanhigion. Mae Cymdeithas Ddeieteg Prydain yn cydnabod bod deietau planhigion sydd wedi'u cynllunio'n dda yn addas ar gyfer pob oedran a phob cyfnod bywyd. Mae gwaith ymchwil sylweddol wedi cysylltu deietau planhigion â phwysedd gwaed is, lefel colesterol is, cyfraddau is o glefyd y galon, diabetes math 2 a rhai mathau o ganser.

Mae deiet sy'n seiliedig ar blanhigion yn well ar gyfer yr amgylchedd a gall leihaus ein hallyriadau carbon sy'n gysylltiedig â bwyd hyd at 50 y cant. Mae'r Cenhedloedd Unedig wedi annog newid byd-eang tuag at ddeiet heb ddim cig a llaeth er lles ein planed, ac mae gan Gymru y cyfle i arwain y ffordd.

Gwybodaeth ychwanegol:

Diffinnir figaniaeth fel ffordd o fyw sy'n ceisio gwahardd, cyn belled ag y bo'n bosibl ac yn ymarferol, pob math o fanteisio ar anifeiliaid, a chreulondeb tuag atynt, ar gyfer cael bwyd, dillad nac i unrhyw bwrpas arall.

Mae ymgyrch 'Arlwyo i Bawb' y Gymdeithas Figan wedi bod yn annog sefydliadau'r sector cyhoeddus (ysgolion, ysbytai, cynghorau a charchardai), i gynyddu eu dewisiadau o ran planhigion. Cafodd yr ymgyrch dderbyniad da, ac mae llawer o sefydliadau'r sector cyhoeddus yn cydnabod y gellir gwneud gwelliannau, ac maent wedi cytuno i gynyddu'r ddarpariaeth o ran llysiau. Mae cyngor sir yn Lloegr, prifysgolion ym Manceinion a Llundain, a bwrdd iechyd yng Nghymru ymhlith nifer o sefydliadau'r sector cyhoeddus sy'n gwneud newidiadau cadarnhaol i'w bwydlenni oherwydd yr ymgyrch hon.

Mae Cymdeithas Ddeieteg Prydain ac Academi Maetheg a Deieteg America yn cydnabod bod deietau planhigion yn addas ar gyfer pob oedran a phob cyfnod bywyd. Er mwyn manteisio i'r eithaf ar ddeiet planhigion, dylai gynnwys digon o rawn cyflawn, ffrwythau, cnau, hadau a llysiau, sy'n llawn ffibr, fitaminau a mwynau buddiol. Mae'n hawdd cynnig opsiynau blasus sy'n cynnwys y bwydydd hyn, sy'n gyfoethog mewn ffibr ac yn isel mewn braster gorllawn. Mae gan y Gymdeithas Figan lawer o adnoddau a ryseitiau ar eu gwefan, a all helpu sefydliadau i sicrhau eu bod yn cynnig bwyd planhigion iach, cytbwys a blasus.

<https://www.vegansociety.com/resources/nutrition-and-health>

Mae Portiwgal wedi cyflwyno deddfwriaeth sy'n ysgogi holl ffreuturau'r sector cyhoeddus i ddarparu opsiwn llysieuol (figan) llym ar eu bwydlenni dyddiol. Deilliodd y deddfwriaeth hon yn sgîl ymgyrch a deiseb a hyrwyddwyd gan Gymdeithas Llysieuol Portiwgal, gweler:

<https://www.vegansociety.com/whats-new/news/new-law-makes-vegan-option-compulsory-portuguese-public-canteens-%E2%80%93-britain-next>

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Brycheiniog a Sir Faesyfed
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

Teitl y ddeiseb: P-05-865 Dylid gwarantu bod dewisiadau sy'n seiliedig yn llwyr ar blanhigion ar bob bwydlen y sector cyhoeddus, i ddiogelu hawliau figaniaid ac er budd ein hiechyd, yr amgylchedd ac anifeiliaid.

Y Pwyllgor Deisebau | 5 Mawrth 2019
Petitions Committee | 5 March 2019

Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil:

Rhif y ddeiseb: P-05-865

Teitl y ddeiseb: Dylid gwarantu bod dewisiadau sy'n seiliedig yn llwyr ar blanhigion ar bob bwydlen y sector cyhoeddus, i ddiogelu hawliau figaniaid ac er budd ein hiechyd, yr amgylchedd ac anifeiliaid.

Testun y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i sicrhau bod holl sefydliadau'r sector cyhoeddus yng Nghymru yn darparu o leiaf un opsiwn bwyd sy'n seiliedig ar blanhigion ar bob bwydlen ddyddiol i fodloni hawliau figaniaid ac i wneud y mwyaf o fanteision moesegol, manteision amgylcheddol a manteision iechyd deietau figan.

Mae rhagor o bobl o bob oedran yn gwneud y penderfyniad i fyw'n figan, ac mae nifer y bobl yn y DU sy'n figaniaid wed dyblu ddwywaith yn y pedair blynedd diwethaf. Mae rhagor o bobl hefyd yn dewis bwyd sy'n seiliedig ar blanhigion am resymau iechyd, rhesymau amgylcheddol a rhesymau moesegol.

Mae gan figaniaid yr un amddiffyniadau cyfreithiol â phobl â chredoau crefyddol, oherwydd mae ein hargyhoeddiad moesegol ei bod yn anghywir i ddefnyddio a lladd anifeiliaid nad ydynt yn ddynol yn ddiangen wedi'i ddiogelu'n gyfreithiol. Mae gan ddarparwyr gwasanaethau rwymedigaeth i ddarparu ar gyfer figaniaid ac i osgoi unrhyw wahaniaethu ar sail figaniaeth. Yn anffodus, er gwaethaf hyn, yn aml mae diffyg darpariaeth ar gyfer figaniaid yn y sector cyhoeddus, ac mae cleifion mewn ysbytai, carcharorion a phlant ysgol yn aml yn llwglyd. Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am sicrhau bod y sector cyhoeddus yng Nghymru

yn darparu ar gyfer figaniaid, a byddai'r ddeddfwriaeth arfaethedig yn cynorthwyo i gyflawni'r ddyletswydd honno.

Gall pawb fwynhau bwyd sy'n seiliedig ar blanhigion. Mae Cymdeithas Ddeieteg Prydain yn cydnabod bod deietau planhigion sydd wedi'u cynllunio'n dda yn addas ar gyfer pob oedran a phob cyfnod bywyd. Mae gwaith ymchwil sylweddol wedi cysylltu deietau planhigion â phwysedd gwaed is, lefel colesterol is, cyfraddau is o glefyd y galon, diabetes math 2 a rhai mathau o ganser.

Mae deiet sy'n seiliedig ar blanhigion yn well ar gyfer yr amgylchedd a gall leihau ein hallyriadau carbon sy'n gysylltiedig â bwyd hyd at 50 y cant. Mae'r Cenhedloedd Unedig wedi annog newid byd-eang tuag at ddeiet heb ddim cig a llaeth er lles ein planed, ac mae gan Gymru y cyfle i arwain y ffordd.

Y cefndir

Deiet fegan

Mae'r Gymdeithas Fegan yn diffinio figaniaeth fel ffordd o fyw sy'n ceisio gwahardd, cyn belled ag y bo'n bosibl ac yn ymarferol, pob math o fanteisio ar anifeiliaid, a chreulondeb tuag atynt, ar gyfer cael bwyd, dillad nac i unrhyw bwrpas arall. Goblygiad dietegol hyn yw bod feganiaid â deiet sy'n seiliedig ar blanhigion, a'u bod yn osgoi pob cynnyrch anifeiliaid, gan gynnwys cig, pysgod, pysgod cregyn, wyau, llaeth, a mêl.

Mae'r prif resymau a nodwyd dros fabwysiadu deiet fegan yn cynnwys pryder am les anifeiliaid, pryderon am effaith amgylcheddol a chynaliadwyedd deietau heb fod yn fegan, a manteision iechyd canfyddedig deietau fegan.

Mae [cyngor y GIG](#) ar ddilyn deiet fegan yn datgan, gyda chynllunio a dealltwriaeth lawn o ystyr deiet iach a chytbwys, dylai deiet fegan allu darparu'r holl faetholion y mae eu hangen ar y corff, er y gallai atchwanegiadau fod yn angenrheidiol ar gyfer cael rhai maetholion, fel fitamin B12. Darperir cyngor penodol gan y GIG ar gyfer mamau beichiog a babanod a phlant hefyd. Mae [Taflen Ffeithiau ar Ddeietau Llysieuol](#) a luniwyd gan Gymdeithas Ddeieteg Prydain yn amlinellu rhai ffynonellau o faetholion sy'n ofynnol ar gyfer deiet iach sy'n addas ar gyfer llysieuwyr/feganiaid.

Feganiaeth yn y DU

Roedd [astudiaeth a gynhaliwyd gan Ipsos MORI ar ran y Gymdeithas Fegan yn 2016](#) yn adrodd bod ffigur o 542,000 o bobl 15 mlwydd oed a hŷn (1.05 y cant o'r rhai dros 15 mlwydd oed) yn dilyn deiet fegan, sef cynnydd o 350 y cant ar [y ffigur o 150,000 yn 2006](#). Gwnaeth y BBC adroddiad ar dwf feganiaeth yn 2018: [Veganism: Why is it on the up?](#)

Deddfwriaeth Portiwgal

Cymeradwyodd Senedd Portiwgal [gyfraith ym mis Mawrth 2017](#) sy'n ei gwneud yn ofynnol i bob ffreutur yn y sector cyhoeddus ddarparu dewis fegan. Roedd y cam hwn yn dilyn deiseb gan Gymdeithas Llysieuol Portiwgal (Associação Vegetariana Portuguesa) yn 2015 a ddenodd dros 15,000 o lofnodion. Mae'r deddfwriaeth yn cynnwys cymal sy'n caniatáu eithriad ar gyfer sefydliadau lle nad oes digon o alw am yr opsiwn fegan.

Deisebau a gyflwynwyd i Senedd y DU

Ar hyn o bryd mae'r ddeiseb debyg a ganlyn yn casglu llofnodion ar wefan Senedd y DU: ['Require plant-based options suitable for vegans on public sector menus every day'](#). Ar adeg ysgrifennu'r briff hwn, roedd y ddeiseb wedi casglu 21,471 o lofnodion. Ymatebodd Llywodraeth y DU ar 28 Tachwedd 2018, gan ddweud: 'Public sector canteens are happy to cater for people with special dietary needs including those eating a vegan diet.' Bydd y ddeiseb yn cau ar 13 Mawrth 2019.

Roedd deiseb debyg arall, sef ['Put a VEGAN meal on every school, college, university, hospital and prison menu,'](#) wedi'i chyhoeddi ar wefan Senedd y DU cyn iddi gael ei chau ym mis Ebrill 2017. Casglodd 19,012 o lofnodion. Ymatebodd Llywodraeth y DU ym mis Rhagfyr 2016, gan ddweud: 'Individual institutions are responsible for the nutrition of their members and being aware of health, religious, cultural and ethical choices: and doing all they can to facilitate that choice.'

Os yw deisebau a gyflwynir i Senedd y DU yn casglu 10,000 o lofnodion, mae Llywodraeth y DU yn ymateb iddynt. Os ydynt yn casglu 100,000 o lofnodion, maent yn cael eu hystyried ar gyfer bod yn destun dadl yn Senedd y DU.

Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Ysgrifennodd Lesley Griffiths, Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig, at y Pwyllgor ar 29 Ionawr 2019, gan gyfeirio at y ddeiseb hon. Dywedodd:

Institutions providing food options within the public sector must be mindful of meeting the demands of their customers, however they are not under any obligation to go further than that required by the law. For example, guidance is available to support the mandatory food and fluid nutrition standards for hospital patients [discussed above]. This guidance stipulates that hospitals must consider the needs of minority groups who require special diets early in the menu planning process. There is a requirement to have policies and procedures in place to ensure that these patient groups can meet their nutritional needs through the provision of appropriate and familiar foods. Special diets refer to cultural or religious needs such as halal or kosher diets. It is recommended that menu planning groups consult patients, local communities and their representatives to confirm their needs.

In the case of this petition it would be a positive step forward for the petitioners to put their case to the decision takers in the various public sector institutions delivering catering services if they feel more

should be done, and that this direct engagement and use of guidance will be more beneficial in the long term than further mandation.

Roedd [y Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion \(Safonau a Gofynion Maeth\) \(Cymru\) 2013](#) yn nodi'r gofynion ar gyfer bwyd a diod a ddarperir mewn ysgolion. Nid yw'r Rheoliadau hyn yn nodi unrhyw ofynion penodol o ran darparu dewisiadau fegan, er bod y [canllawiau statudol](#) a luniwyd gan Lywodraeth Cymru yn amlinellu rhai 'cyngorion ymarferol' ar sicrhau bod disgyblion sy'n dilyn deiet llysieuol neu fegan yn cael maetholion digonol, fel sicrhau bod dewisiadau fegan ar wahân i laeth yn cael eu darparu. Nid yw'r Rheoliadau hyn yn gymwys o dan rai amgylchiadau penodol, er enghraifft, pan fydd disgyblion neu'u rhieni yn dod â bwyd i mewn, neu pan fydd bwyd yn cael ei ddarparu fel rhan o unrhyw anghenion dietegol a ragnodir yn feddygol.

Mae'r [Safonau maeth ac arlwyio Cymru gyfan ar gyfer bwyd a hylif i gleifion preswyl mewn ysbytai](#) (PDF 464KB) yn ei gwneud yn ofynnol bod dewis llysieuol fod ar gael ym mhob pryd bwyd, ond nid ydynt yn ei gwneud yn ofynnol bod opsiwn fegan ar gael. Nodir ym Mhennod 7, 'Deietau Arbennig a Phersonol', y bydd y fwydlen ysbyty safonol a ddarperir yn darparu ar gyfer anghenion llysieuwyr sy'n bwyta caws, wyau, a llaeth, ond y bydd amrywiadau o'r deiet hwn yn ei gwneud yn ofynnol i gynllunio ar gyfer anghenion cleifion unigol.

Ar 29 Tachwedd 2018, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru [ganllawiau newydd ar fwyd a maethiad ar gyfer lleoliadau gofal plant](#). Ar ddeietau fegan, mae'r canllawiau'n dweud y dylai darparwyr weithio:

...mewn partneriaeth â rhieni/ gofawyr er mwyn llunio bwydlen addas i'r plentyn yn cynnwys bwydydd y mae'r plentyn yn gyfarwydd â nhw gartref, a pha fwydydd penodol y dylid eu hosgoi e.e. gelatin a cheuled. Efallai y bydd angen i chi ofyn i deuluoedd ddarparu bwydydd priodol a gofyn am gyngor gan ddeietegydd.

Camau gweithredu Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Mae deiseb debyg eisoes wedi'i chyflwyno gerbron y Pwyllgor. Roedd y ddeiseb a ganlyn, [P-05-766 Dylid Gwneud Opsiwn Fegan yn Orfodol Mewn Ffreuturiau Cyhoeddus](#), ar agor rhwng mis Gorffennaf 2017 a mis Ionawr 2018, a chasglodd 118 o lofnodion. Cytunodd y Pwyllgor i gau'r ddeiseb 'am ei bod yn anodd gweld sut y gall y Pwyllgor ei dwyn ymlaen heb gyswllt gan y deisebydd.' Dyma eiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i'w gwneud yn orfodol cynnwys opsiwn fegan ym mhob ffreutur neu wasanaeth cyhoeddus yng Nghymru lle y mae ganddi'r pŵer i wneud hynny.

Mae Senedd Portiwgal wedi cymeradwyo opsiwn fegan gorfodol ym mhob ffreutur cyhoeddus (e.e. ysgolion, prifysgolion, carcharau, ysbytai) – sy'n gam enfawr ar gyfer arlwyio fegan i bawb. Mae dros 5 y cant o'r boblogaeth yn fegan, ac mae'r ganran yn cynyddu. Mae deiet fegan yn fwy iachus, mae'n arbed adnoddau ac mae'n amddiffyn y blaned ac, yn fwy na dim, nid oes creulondeb yn ei gylch. Mae'r

Cenhedloedd Unedig wedi galw arnom i fwyta rhagor o fwydydd sy'n deillio o blanhigion. Mae bwydydd sy'n deillio o anifeiliaid yn gysylltiedig â chanser a chlefyd y galon.

Mae rhai o'r camau eraill a gymerwyd gan y Cynulliad yn y maes hwn wedi'u rhestru isod, er y dylid nodi nad oedd dewisiadau fegan wedi cael ystyriaeth benodol:

- Cafodd y ddeiseb a ganlyn, [P-04-663 Bwyd yn Ysbytai Cymru](#), ei hystyried gan y Pwyllgor presennol a'i ragflaenydd. Roedd y ddeiseb honno'n galw ar Lywodraeth Cymru i archwilio safonau bwyd mewn ysbytai yng Nghymru. Amlygodd y deisebydd nifer o feysydd ble'r oedd yn teimlo bod angen gwelliannau, gan gynnwys lefel y ddarpariaeth bresennol ar gyfer cleifion ag anghenion dietegol. Caeodd y Pwyllgor y ddeiseb ym mis Hydref 2017 yn dilyn ymchwiliad gan y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus i arlwyo mewn ysbytai a maeth cleifion (gweler isod), ac yn sgil y ffaith bod y deisebydd wedi mynegi boddhad.
- Cynhaliodd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus [ymchwiliad i arlwyo mewn ysbytai a maeth cleifion](#) yn 2016, fel cam dilynol i [ymchwiliad blaenorol](#) a gynhaliwyd gan Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Pedwerydd Cynulliad. Mae [adroddiad y Pwyllgor \(Mawrth 2017\)](#) (PDF 625KB) yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn monitro 'a yw byrddau iechyd yn cofnodi ac yn diwallu anghenion diwylliannol, anghenion crefyddol ac anghenion dietegol cleifion'. Derbyniodd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad hwn, ond wedyn ysgrifennodd Archwilydd Cyffredinol Cymru at y Pwyllgor yn mynegi pryder nad oedd ymateb Llywodraeth Cymru yn gwarantu y byddai argymhelliad y Pwyllgor yn cael ei weithredu'n llawn.
- Yn ystod y broses o graffu ar y Bil iechyd cyhoeddus a ddaeth yn Ddeddf, sef *Deddf Iechyd Cyhoeddus (Cymru) 2017*, gwnaeth y Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon argymhelliad yn ei [adroddiad Cyfnod 1](#) (PDF 962KB) fod Rebecca Evans, y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, yn ystyried y posibilrwydd o gyflwyno mesurau i fynd i'r afael â gordewdra a materion eraill o flaenoriaeth ym maes iechyd cyhoeddus, gan gynnwys 'gwneud darpariaeth i roi sail statudol i safonau maeth mewn lleoliadau blynyddoedd cynnar, cartrefi gofal ac ysbytai'. Derbyniodd y Gweinidog [yr egwyddor a oedd yn sail i'r argymhelliad](#) (PDF 186KB), a chadarnhaodd fod gwaith ar y gweill ar safonau maeth mewn lleoliadau blynyddoedd cynnar a chartrefi gofal (gweler y canllawiau ar fwyd a maethiad ar gyfer lleoliadau gofal plant a drafodir uchod).

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Lesley Griffiths AC/AM
Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref P-05-865
Ein cyf/Our ref LG/05106/19

David John Rowlands AM
Chair - Petitions committee.

Government.Committee.Business@gov.wales

29 January 2019

Dear David

Thank you for your letter of 17 January regarding the petition to ensure that plant-based options are made available on every public sector menu

Institutions providing food options within the public sector must be mindful of meeting the demands of their customers, however they are not under any obligation to go further than that required by the law. For example, guidance is available to support the mandatory food and fluid nutrition standards for hospital patients. This guidance stipulates that hospitals must consider the needs of minority groups who require special diets early in the menu planning process. There is a requirement to have policies and procedures in place to ensure that these patient groups can meet their nutritional needs through the provision of appropriate and familiar foods. Special diets refer to cultural or religious needs such as halal or kosher diets. It is recommended that menu planning groups consult patients, local communities and their representatives to confirm their needs.

In the case of this petition, it would be a positive step forward for the petitioners to put their case to the decision takers in the various public sector institutions delivering catering services if they feel more should be done, and that this direct engagement and use of guidance will be more beneficial in the long term than further mandation.

Regards
Lesley

Lesley Griffiths AC/AM
Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 45

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

P-05-865 Guarantee fully plant-based options on every public sector menu to protect the rights of vegans and for our health, the environment and animals: Correspondence – Petitioner to Chair, 25.02.19

Background

There are over 600,000 vegans in the UK and the number has doubled twice in the past 4 years.¹ The availability of vegan options in supermarkets and restaurants has increased recently as consumer demand grows. However, many people struggle to find vegan options in public sector settings, which provide food for some of our most vulnerable citizens. This means that many people, including children, are missing out on free meals and are being denied access to suitable food when they're dependent on the state to provide for them.

In 2017 Portugal introduced a law compelling all public sector institutions to provide a vegan meal on their standard menus, becoming the first country in the world to do so.² Steps are being taken in other countries to increase the availability of plant-based options. For example, in Brazil a number of districts are working towards making their school meals fully plant-based in recognition of the environmental, health and financial benefits of doing so.³ Steps are also being taken in places such as New York and Los Angeles.⁴

Problems faced by vegans in public sector catering

A survey on vegan provision in the public sector, confirmed that many schools, hospitals and other state bodies are failing to provide for vegans.⁵ School children often miss out on meals and hospital patients reported having to rely on family to bring them food and discharging themselves early to go home and eat.

Many hospitals do not provide for vegans with any consistency, leaving vegan patients having to rely on family or friends, or having to discharge themselves before they are well enough because they are not being provided with food. Not everyone will have friends or family who can bring them food, and many wards do not allow food to be brought in.

Wales' schools do not generally have any meals that are suitable for vegans, often vegetarian options contain dairy, eggs or both.

¹ Ipsos Mori survey commissioned by The Vegan Society 2018

² <https://metro.co.uk/2017/03/10/it-is-now-illegal-not-to-offer-vegan-food-at-prisons-hospitals-and-schools-in-portugal-6501872/>

³ <https://www.globalcitizen.org/en/content/brazil-plant-based-vegan-cafeterias/>

⁴ <http://www.onegreenplanet.org/news/nyc-public-schools-adding-vegan-lunch-option/>

⁵ https://docs.wixstatic.com/ugd/d95b36_f4bccc9845854533ba8aea3cf8e590b2.pdf Go Vegan Scotland survey on state vegan provision

We have heard multiple examples but one of the most startling came from an elderly woman in West Wales, who told us that she had to survive on crisps for 4 days whilst recovering from an operation in hospital before discharging herself early against medical advice so she could go home and get something nutritious to eat.

The situation in hospitals is so bad that groups of committed volunteers are having to resort to bringing food in to hospitals to feed vegan patients all over the UK – including in Wales.⁶

We are aware from speaking to vegan parents of a number of instances of Welsh schools refusing to provide food suitable for vegans even when pressed to do so for individual vegan pupils, by their parents.

We are aware from discussions with local authority staff that some local authority food providers are under the impression not only that they do not have to provide vegan meals, but they *cannot* do so unless an individual request is sanctioned by the NHS. The NHS acknowledges that vegan diets can provide us with everything we need and so this is not accurate.

There is clearly a lot of misinformation and confusion, which is resulting in vegan children being refused suitable food, including where they're entitled to free school meals in primary schools.

Existing Protections

Vegans hold a fundamental moral conviction, that it's wrong to use and kill animals and as such have protections under human rights and equality law in the UK. Fundamentally held beliefs or convictions that are serious, cogent and worthy of respect, have the same protection as religious beliefs, and veganism has been recognised as such by the European Court of Human Rights⁷ and this has been acknowledged by the UK and Welsh Governments.

Vegans have a right to live in accordance with their fundamental conviction, avoiding animal products, and the state or government has an obligation to secure this right. A balance is to be struck between the rights of vegans and the rights of the community as a whole, so if the state is making general provision and refuses to make provision that is suitable for vegans it will need to show that it would be unduly burdensome to do so.

⁶ <https://www.facebook.com/groups/141595326426123/> Vegan Hospital Food Network

⁷ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-1503%22%5D%7D>

To live in a way that avoids participating in animal use and killing, vegans need access to alternatives. In general, that is not an issue in Wales, but when vegans are dependent on the state for provision, for example in hospital or in school, there is often a complete lack of provision. It would not be unduly burdensome to provide vegan food as standard, in the same way that currently vegetarian options are provided every day.

Necessity for change

The Welsh Government has a legal obligation to secure to vegans their rights under Human Rights and Equality law. They cannot simply leave it to local authorities where they know that the local authorities are failing in their duties. It is their responsibility to ensure that necessary measures are taken to secure to vegans their rights. The best way to achieve consistent provision is for legislation to be passed requiring that all state entities provide at least one vegan option to service users. By always having a vegan option, in the same way that currently public entities always have a vegetarian option, and by making it available to all, we would ensure that vegans were always provided for while avoiding waste and encouraging plant-based eating. Offering more vegan food on public sector menus, doesn't just protect the rights of vegans, it also offers wider benefits to public health and the environment from more people choosing plant-based foods.

Inclusive

Offering more vegan food is an inclusive choice as it can be eaten by people from all walks of life, for example, people looking to reduce their animal product consumption for health or environmental concerns, vegetarians and people with religious dietary requirements, like halal and kosher. Vegan food can be a common denominator that everyone can enjoy.

Due to vegan food covering so many of the requirements different people have and the ingredients often being less expensive than animal products, institutions can also benefit from cost savings by offering more vegan food on their menus.

Sustainable

We note the response from Lesley Griffiths AC/AM (Minister for Environment, Energy and Rural Affairs) dated 29 January 2019. We were disappointed that the Environment Minister did not address the environmental arguments stated in the petition:

"Plant-based diets are better for the environment and can reduce our food related carbon emissions by up to 50%.⁸ The UN has urged a global move towards a meat and dairy free diet for the benefit of our planet, and Wales has the opportunity to lead the way."

In addition to this, animal agriculture is responsible for up to 91% of Amazon destruction (forests are destroyed to grow feed for animals)⁹ and for more greenhouse gas emissions than all direct emissions from the transport sector.¹⁰

In June, researchers at Oxford University concluded that adopting a vegan diet is the *single biggest* way to reduce your impact on planet Earth.¹¹ This is far bigger than cutting down on flights or even buying an electric car. The United Nations' IPCC report warned us that we have just 12 years to avert catastrophic temperature increases by limiting global warming to 1.5 C.¹² This is something that can only be achieved if there are deep reductions in methane emissions, which would require global and UK diets to move away from animal agriculture towards being more plant-based.

Wales has set itself ambitious greenhouse gas emissions targets, seeking to reduce overall emissions to 80% of 1990 levels and agriculture represents 12.6% of all Welsh emissions.¹³

According to data obtained under the Freedom of Information Act, there were approximately 10.4 million meals served in Welsh hospitals in 2018. If just 10% of these meals were vegan, Welsh hospitals could cut their food related greenhouse gas emissions by 944 tonnes of CO2 equivalents per year, this is the equivalent of driving to the moon and back 4 and a half times or from Land's End to John O'Groats 2,640 times!¹⁴

If Wales is to meet its climate change targets, it is essential that diets and agriculture are addressed as part of the solution and this could be a huge step towards that.

Public Health

⁸ https://www.wwf.org.uk/sites/default/files/2017-06/Eating%20for%20%20degrees_Full_Report.pdf

⁹ <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/15060>

¹⁰ <http://www.fao.org/3/i3437e/i3437e00.htm>

¹¹ 'Reducing food's environmental impacts through producers and consumers' J.Poore & T.Nemecek, 2018

¹² https://report.ipcc.ch/sr15/pdf/sr15_spm_final.pdf

¹³ NEI/Greenhouse Gas Inventory

¹⁴ Data on greenhouse gas emissions of average meat-eaters diets and vegan diets taken from "Dietary greenhouse gas emissions of meat-eaters, fish-eaters, vegetarians and vegans in the UK, (Scarborough et al, 2014).

The British Dietetic Association recognises that well-planned totally plant-based diets are suitable for every age and life stage¹⁵ and the NHS have confirmed that you can get everything you need to be healthy from a well-planned vegan diet.¹⁶

There are benefits to making vegan meals available to everyone. Typically higher in fruits and vegetables, vegan diets tend to contain more fibre and less saturated fat than omnivorous diets, aligning themselves closely with NHS nutrient recommendations.

In addition, some research has linked vegan diets with lower blood pressure and cholesterol, as well as lower rates of heart disease, type 2 diabetes and some types of cancer.

Public health is being negatively affected by the consumption of animal products. Diet-related ill health costs the NHS a whopping £5.8 billion annually¹⁷ – this is more than smoking, alcohol, or physical inactivity. The UK is currently woefully short of meeting the recommended 5 portions of fruit and veg a day¹⁸, so putting fresh, plant-based foods on menus will build familiarity with all the amazing things that can be done with plant-based foods. This will hopefully lead to healthier (and more sustainable) longer-term dietary choices.

Conclusion

Our proposal aligns with several Government objectives highlighted in relation to the ground-breaking Wellbeing of Future Generations Act, including encouraging a sustainable and globally responsible Wales, tackling health inequalities, long-term disease prevention, and promoting inclusivity.

Wales has the opportunity to lead the way in the UK, in terms of protecting its ever-growing vegan population and taking meaningful action to address climate change and diet-related public health crises. We believe that these issues are of the utmost importance and so the public sector should be leading by example and taking appropriate action now.

¹⁵ <https://www.bda.uk.com/news/view?id=179>

¹⁶ <https://www.nhs.uk/live-well/eat-well/the-vegan-diet/>

¹⁷ <https://jech.bmj.com/content/jech/59/12/1054.full.pdf>

¹⁸ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/772434/NDNS_UK_Y1-9_report.pdf

P-04-648 Ceisiadau cynllunio nwy ac olew anghonfensiynol.

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan cyngorydd Arfon Jones ac ystyriwyd gan y Pwyllgor am y tro cyntaf yn ystod Medi 2015, ar ôl casglu 1,254 llofnod ar lein a 293 llofnod bapur.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar y Gweinidog Cyfoeth Naturiol i ddiwygio CYFARWYDDYD CYNLLUNIO GWLAD A THREF (HYSBYSU) (OLEW A NWY ANGHONFENSIYNOL) (CYMRU) 2015 er mwyn galw pob cais cynllunio'n ymwneud â datblygiadau olew a nwy anghonfensiynol i mewn. Mae'r datblygiadau hyn yn cynnwys drilio arbrofol am nwy siâl, methan gwely glo a nweiddio glo tanddaearol

Gwybodaeth Ychwanegol

Ar hyn o bryd mae'r Cyfarwyddyd yn ymwneud â cheisiadau sy'n cynnwys dulliau echdynnu anghonfensiynol penodol yn unig ac mae'r Awdurdodau Cynllunio Lleol yn tueddu i ganiatáu'r cais.

Nid yw'r Cyfarwyddyd presennol yn berthnasol i nweiddio glo tanddaearol er y gall effeithiau'r broses hon fod yr un mor niweidiol i'r amgylchedd a chymunedau. Nid yw ychwaith yn berthnasol i ddrilio arbrofol neu ddrilio prawf. Mae pryderon cynyddol ynghylch effaith drilio arbrofol, yn enwedig o safbwynt sŵn, traffig, y posibilrwydd o darfu ar gyrsiau dŵr ac o greu symudiadau seismig, creu safleoedd diwydiannol yng nghefn gwlad a'r effaith ar brisiau tai.

Os oes moratoriwm ar echdynnu, yna beth yw pwrpas archwilio? Os yw gwaith echdynnu wedi'i wahardd, mae'n annerbyniol ac afresymol caniatáu i waith archwilio fynd rhagddo.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Wrecsam
- Gogledd Cymru

Julie James AC/AM
Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
Minister for Housing and Local Government

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref JJ/05274/19

David John Rowlands AM
Chair - Petitions committee.
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff Bay
CF99 1NA
Government.Committee.Business@gov.wales

15 February 2019

Dear David,

Thank you for your letter of 28 January regarding Petition P-04-648 Unconventional Oil and Gas Planning Applications.

In December 2018, Lesley Griffiths, Cabinet Secretary for Energy, Planning and Rural Affairs issued a Written Statement stating that to help deliver on her commitment in 2016 to reduce the use of fossil fuels she confirmed Welsh Government will not undertake any new petroleum licensing in Wales. Individual licenses will only be considered to ensure the safe management of abandoned mines or to support scientific research.

Planning policy for onshore oil and gas is contained in Planning Policy Wales (PPW) Edition 10. PPW has been comprehensively re-worked to align it with the Wellbeing of Future Generations Act (2015). PPW states the continued extraction of all fossil fuels including shale gas, coal bed methane and underground coal gasification are not compatible with Welsh Government's challenging targets for decarbonisation. As such, Welsh Government's policy objective is to avoid continued extraction and consumption of fossil fuels.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 52
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

The Notification Direction relates to planning applications. It states from 5 December 2018 planning applications for the development of coal and petroleum must be referred to Welsh Ministers, where local planning authorities are minded to approve them. The referral is to enable Welsh Ministers to consider whether they will call-in an application. Any decision on whether to call-in an application, be this referred as a result of a Notification Direction or through a call-in request, will be considered on its merits. In doing so, appropriate consideration will be given to whether proposals are:

- are in conflict with national planning policies;
- could have wide effects beyond their immediate locality;
- may give rise to substantial controversy beyond the immediate locality;
- are likely significantly to affect sites of scientific, nature conservation or historic interest, or areas of landscape importance;
- raise issues of national security; or
- raise novel planning issues.

A fuller explanation of our approach to call-in requests can be found on the Welsh Government website at <https://gov.wales/docs/desh/report/160401call-in-guide-en.pdf>: and you can find more information about the Notification Direction here: <https://gov.wales/topics/planning/policy/dear-cpo-letters/coal-and-petroleum-notification-direction-wales-2018/?lang=en>

Yours sincerely,

Julie James AC/AM

Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
Minister for Housing and Local Government

Eitem 3.2

P-05-788 Cael gwared ar agwedd orfodol Bagloriaeth Cymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Katharine Drinkwater, ar ôl casglu 60 o lofnodion ar-lein.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i gael gwared ar agwedd orfodol Bagloriaeth Cymru ac adolygu strwythur y cwrs i sicrhau ei fod yn addas at y diben. Ar hyn o bryd mae'n cynnwys tasg sy'n annog gamblo dan oed a diofalwch ariannol.

Mae ein plant yn haeddu'r hawl i ragori ar y llwyfan byd-eang. Mae tua 70% o'u hastudiaethau eisoes yn bynciau gorfodol ac mae Bagloriaeth Cymru yn cymryd cyfleoedd oddi wrthynt oherwydd na allant astudio'r holl bynciau y maent yn dymuno mynd ar eu trywydd. Efallai bod y 'cymhwyster' yn ffordd o dicio blwch ond nid yw'n helpu myfyrwyr Cymru i wireddu eu potensial (gweler y detholiad dilynol o adroddiad gan Lywodraeth Cymru). Bydd hyn yn cael effaith andwyol ar weddill eu bywydau ac ar eu rhagolygon gyrfa at y dyfodol. Rhowch yr un cyfleoedd i blant sy'n astudio yn ysgolion Cymru â'r rheini o wledydd eraill y Deyrnas Unedig a gwnewch addysg Cymru yn rhywbeth i fod yn falch ohono eto.

Gwybodaeth ychwanegol

Daw'r canlynol o adroddiad Llywodraeth Cymru ei hun i gymhwyster Bagloriaeth Cymru (Cymhwyster Bagloriaeth Cymru, Ionawr 2015), gan nodi – Roedd canfyddiadau adroddiad WISERD yn ddwy ran yn bennaf. Daeth i'r casgliad fod CBC yn arbennig o werthfawr o ran paratoi pobl ifanc ar gyfer addysg uwch, o bosibl oherwydd y pwysau sydd ganddo yn nhariff UCAS. Ar yr un pryd, roedd yr adroddiad yn cefnogi canfyddiad blaenorol mewn adroddiad yn 2011 yn benodol ar Brifysgol Caerdydd nad oedd elfen Graidd CBC gyfwerth â gradd A Safon Uwch. At hynny, daeth i'r casgliad fod myfyrwyr gyda CBC yn fwy tebygol o dynnu'n ôl o'r brifysgol ac yn llai tebygol o sicrhau 'gradd dda', a ddiffinnir fel gradd Dosbarth Cyntaf neu radd Ail Ddosbarth Uwch.

Mae'r adroddiad yn dadlau y gall y ddau ganfyddiad fod yn gysylltiedig. Daw i'r casgliad yr ymddengys fod CBC yn gwella'r tebygolrwydd o fynd i'r brifysgol, gyda phopeth arall yr un peth; ond ymddengys y daw'r fantais hon ar draul canlyniadau llwyddiannus yn y brifysgol.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Islwyn
- Dwyrain De Cymru

Eitem 3.3

P-05-805 Rhoi chwarae teg i Athrawon Cyflenwi

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Sheila Jones ac ystyriwyd gan y Pwyllgor am y tro cyntaf yn ystod Mai 2018, ar ôl casglu 997 o lofnodion ar-lein a 428 o lofnodion ar bapur, cyfanswm o 1,425 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Rydym ni, sydd wedi llofnodi isod, yn galw am i athrawon cyflenwi gael eu talu'n deg a chael mynediad llawn at gyfleoedd hyfforddi a thelerau ac amodau eraill. Dylai fod athro cymwys ym mhob ystafell ddosbarth a dylai arian trethdalwyr fod yn cael ei wario'n uniongyrchol ar addysg, heb fynd i bocedi asiantaethau preifat.

Mae athrawon cyflenwi'n cael cam ac mae athrawon yn gadael y proffesiwn oherwydd na allant fforddio bod yn athrawon cyflenwi.

Mae asiantaethau'n lleihau cyflog athrawon cyflenwi 40 i 60 y cant ac mae athrawon yn colli eu pensiynau. Mae'r sefyllfa'n enghraifft o ddefnyddio arian cyhoeddus i greu elw i'r sector preifat. Mae gwersi'n cael eu darparu gan staff anghymwys.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Caerffili
- Dwyrain De Cymru

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Kirsty Williams AC/AM
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref P-05-805
Ein cyf/Our ref KW/05272/19

David John Rowlands AC
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Government.Committee.Business@llyw.cymru

11 Chwefror 2019

Annwyl David

Diolch am eich e-bost dyddiedig 1 Chwefror yn amgáu sylwadau pellach gan Sheila Jones ar ran Grŵp Chwarae Teg i Athrawon Cyflenwi.

Cyn gynted ag y bydd aelodau'r Corff Annibynnol Adolygu Cyflogau wedi'u penodi byddant yn ystyried pob agwedd o gyflogau ac amodau gwaith athrawon yn unol â thelerau'r llythyr cylch gwaith blynyddol, yn dilyn trafodaeth â grwpiau rhanddeiliaid gan gynnwys yr undebau addysgu. Bydd y Corff Adolygu yn cynnwys cynrychiolwyr annibynnol a fydd wedi'u penodi ar ôl dilyn proses ffurfiol penodiadau cyhoeddus. Mae'r broses honno'n mynd rhagddi ar hyn o bryd. Os bydd ei gylch gwaith yn caniatáu, bydd y Corff Adolygu yn gallu ystyried a gwneud argymhellion ynghylch cyflogau athrawon dros dro a gyflogir yn y sector a gynhelir.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Tudalen y pecyn 59

Rydw i wedi nodi'n flaenorol y camau yr ydym yn eu cymryd i gefnogi athrawon cyflenwi cymwysedig sy'n dewis cofrestru ag asiantaethau cyflenwi masnachol. Mae'r newidiadau a wnaed yn y fersiwn diwygiedig o fanyleb y Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol ar gyfer fframwaith gwasanaeth a reolir ar gyfer gweithwyr asiantaethau yn cynnwys nifer o fesurau ymarferol er mwyn cefnogi athrawon sy'n gweithio'n hyblyg fel hyn ac, ar yr un pryd, yn galluogi ysgolion i wneud penderfyniadau cytbwys ynghylch sut y maen nhw'n gwario eu cyllidebau staff dirprwyedig.

Rydym wedi ei wneud yn amod yn y Ddogfen Cyflog ac Amodau Athrawon Ysgol bresennol fod yn rhaid talu o leiaf yr isafswm ar raddfa gyflog athrawon cymwysedig i athrawon cyflenwi. Fodd bynnag, nid oes unrhyw beth yn atal athrawon rhag cael cyflog uwch na hyn; y cwbl y mae'r gofyniad yn ei wneud yw sicrhau bod trothwy isaf cyflog athrawon yn cael ei ddiogelu. Byddwn hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i asiantaethau cyflenwi sydd ar y fframwaith sicrhau bod athrawon yn cael cyfleoedd dysgu proffesiynol digonol a pherthnasol. Mae'n ofynnol hefyd iddynt gyhoeddi'r ffioedd taladwy gan gynnwys nodi'r ffioedd dros dro i barhaol a ganiateir pan fydd ysgol yn dymuno penodi'n barhaol athro cyflenwi sydd wedi'i gofrestru ag asiantaeth. Rydym hefyd wedi tynnu cymal y Rhanddirymiad Swedaidd yn y Rheoliadau Gweithwyr Asiantaeth a oedd yn caniatáu i asiantaethau gynnig contractau gwaith oriau wedi'u gwarantu i athrawon cyflenwi. Roedd athrawon weithiau yn colli eu hawl i gael cyflog cyfartal ar ôl 12 wythnos yn yr un rôl.

Bwriad yr holl fesurau hyn yw sicrhau tryloywder yn y trefniadau a ddefnyddir, gan sicrhau bod yr ysgolion sy'n cyflogi a'r asiantaethau yn ystyried ein Cod Ymarfer ar Gyflogaeth Foesegol mewn Cadwyni Cyflenwi ac yn glynu at ein hegwyddorion fel *Cenedl Gwaith Teg*.

Nid yw trefniadau pensiynau athrawon wedi cael eu datganoli i Gymru, felly nid oes gan Weinidogion Cymru unrhyw bwerau dirprwyedig yn y maes hwn. Bydd athrawon dros dro a gyflogir yn uniongyrchol gan awdurdodau lleol neu ysgolion yn parhau i gael mynediad at y Cynllun Pensiwn Athrawon. Mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith i'r rhai a gyflogir gan asiantaethau cyflenwi neu recriwtio preifat fod wedi'u cofrestru yng nghynllun pensiwn NEST Llywodraeth San Steffan.

Mae'r Fforwm Partneriaeth Cyflog ac Amodau Athrawon yn cynnwys cynrychiolwyr o'r holl undebau addysgu ac o'u cyflogwyr. Mae'r aelodau o'r undebau athrawon yno i gynrychioli barn eu haelodau i gyd, gan gynnwys athrawon cyflenwi.

O dan y trefniant rheoli ysgolion yn lleol, mater i gyrff llywodraethu ysgolion a /neu'r awdurdod lleol fel cyflogwyr athrawon yw penderfynu sut orau i lenwi bylchau a achosir gan absenoldebau athrawon boed wedi eu cynllunio neu beidio. Mae'r model clwstwr sydd wedi'i seilio ar ysgolion ar gyfer athrawon cyflenwi, sy'n cael ei dreialu gan Lywodraeth Cymru ar hyn o bryd, yn cefnogi awdurdodau lleol a chlystyrau o ysgolion i weinyddu model cyflogi'n uniongyrchol ar gyfer athrawon cyflenwi, ar lefel lleol. Anogir cyflogwyr i weithio gyda'i gilydd i gefnogi trefniadau lleol a rhanbarthol ar gyfer darparu athrawon cyflenwi, sy'n bodloni eu hanghenion. Mae gwerthusiad ffurfiol o'r rhaglen beilot yn mynd rhagddo a disgwylir adroddiad ffurfiol yn nes ymlaen eleni. Bydd astudiaethau achos arfer gorau yn cael eu rhannu'n eang yn y sector.

Mae deddfwriaeth yn caniatáu i gyrff llywodraethu ysgolion gyflogi gweithlu ysgol effeithiol fel y mynnant, gan gynnwys model cyflogi'n uniongyrchol ar gyfer penodi athrawon dros dro. Mewn ymateb i bryderon a godwyd ynghylch a yw'n bosibl cyflogi athrawon yn uniongyrchol drwy'r gyflogres, rydw i ar ddeall bod Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru wedi ysgrifennu'n uniongyrchol at bob Cyfarwyddwr Addysg o fewn awdurdodau lleol yn eu hatgoffa bod gan ysgolion yr hawl i benodi a chyflogi athrawon o'r fath yn uniongyrchol os mynnant.

Fel rydw i wedi'i ddweud o'r blaen, rydw i'n parhau i fod wedi ymrwymo'n llwyr i sicrhau bod ystafelloedd dosbarth yn cael eu harwain gan athrawon cymwysedig. Ar wahân i athrawon cymwysedig, nifer gyfyngedig o unigolion yn unig gaiff wneud gwaith penodedig, sef addysgu, mewn rhai amgylchiadau cyfyngedig fel y'u diffinnir gan y gofynion gwaith penodedig.

Yn gywir

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kirsty Williams', written in a cursive style.

Kirsty Williams AC
Y Gweinidog Addysg

Dear Mr Rowlands,

We thank the petitions committee for their support for supply teachers and the Cabinet Secretary for her response to our questions . Progress has been made but it is frustratingly slow . It is a great pity that the pilot scheme could not have been evaluated and rolled out sooner as at best it can only have been of benefit to 50 recently qualified supply teachers.

We know the Cabinet Secretary for Education is committed to ensuring that classes are led by qualified teachers and to driving up standards of education in Wales . Could schools be reminded that

2.14 of effective management of school states:

Within the context of the school's cover arrangements the headteacher should ensure that where cover is provided by a non-qualified teacher for example cover supervisor or HLTA, no active teaching is taking place, as per the statutory requirements set out in the Education Workforce Council Regulations.

The NEST pension scheme with agencies that was mentioned by the Cabinet Secretary is a government one where employers' contribution is just 2 % . With Teachers' Pension Scheme the employer's contribution is currently 16.48%. As has been said previously supply teachers not paid directly will be seriously disadvantaged in later life .

Leanne Wood mentioned at the last meeting that about the gender pay gap. Has there been any opportunity to look into that ?

The Cabinet Secretary says Directors of Education have been asked to notify schools that they are able to employ direct . I know of an authority where just 20% of primary schools choose to employ direct . HR sends out supply lists each month but agencies are chosen. Capacity for direct employment by HR needs to be built up so that schools have a proper choice although it is only the direct employment method that is the fair and ethical way.

The petitions committee has agreed that we need a public sector system whereby all supply teachers are treated in the same way. This needs to be properly funded. I urge expediency in getting this system as both a supply officer and a member of the Supply Teacher National Organising Forum for the NEU, as stories of people leaving the profession they love are heartbreaking and unnecessary .

Any further pressure that can be brought would be very helpful .

Thank you once again for your support .

Kind Regards

Eitem 3.4

P-05-828 Rhagdybiaeth o blaid Ysgolion Gwledig

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cymdeithas Rhieni ac Athrawon Ysgol Gymunedol Bodffordd, ar ôl casglu 5,125 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Galwn ar y Llywodraeth i gymryd camau i sicrhau y bydd awdurdodau lleol yn dilyn canllawiau'r cod trefniadaeth ysgolion presennol a'r cod newydd (pan ddaw i rym) gan gynnwys gweithredu'n unol â'r rhagdybiaeth o blaid ysgolion gwledig. Derbyniwn nad yw hyn yn golygu na chaiff ysgol wledig byth ei chau, ond mae penderfyniad diweddar Pwyllgor Gwaith Cyngor Ynys Môn i gau ysgol Bodffordd yn dangos bod rhwydd hynt i awdurdodau lleol anwybyddu'r cod newydd (y maent i fod i weithredu yn unol â'i ysbryd) a chau hyd yn oed ysgolion poblogaidd a llawn.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ynys Mon
- Gogledd Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-828
Ein cyf/Our ref KW/05271/19

David John Rowlands AC
Cadeirydd – Y Pwyllgor Deisebau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

SeneddDeisebau@cynulliad.cymru

12 Chwefror 2019

Annwyl David

Deiseb P-05-828 Rhagdybiaeth o blaid ysgolion gwledig

Diolch am eich llythyr dyddiedig 1 Chwefror ynglŷn â'r ddeiseb uchod a'r ohebiaeth bellach gan Gymdeithas yr Iaith Gymraeg. Deallaf eich bod wedi cytuno i ysgrifennu ataf er mwyn:

- Holi beth yw bwriadau Llywodraeth Cymru mewn amgylchiadau lle yr ystyrir nad yw awdurdodau lleol wedi dilyn gofynion y Cod Trefniadaeth Ysgolion;
- Cael eglurhad ynghylch y pwerau sydd gennych i ymyrryd mewn penderfyniadau ynglŷn â chau ysgolion, gan gynnwys amlinelliad o ba bwynt, ac o dan ba amgylchiadau, y gallwch chi wneud hynny.

Mae'r Cod Trefniadaeth Ysgolion (y Cod) yn cynnwys darpariaeth ar gyfer unrhyw un sydd am fynegi gwrthwynebiad neu bryderon am gynnig, gan gynnwys y broses a ddilynwyd, fel rhan o broses ymgynghori statudol.

Mae unigolion yn gallu codi gwrthwynebiad yn ystod y cyfnod gwrthwynebu dilynol hefyd. Rhaid i'r cynigydd gyhoeddi adroddiadau ymgynghori a gwrthwynebu sy'n crynhoi pob un o'r pryderon a godwyd ac ymateb i'r rhain trwy egluro, diwygio'r cynnig neu wrthod y pryderon gyda rhesymau ategol.

Rhaid i'r penderfynwr ystyried pob gwrthwynebiad yn gydwybodol law yn llaw â'r dadleuon sy'n ymwneud â'r cynigion, ac yn wyneb y ffactorau a nodir yn y Cod. Mae hyn yn cynnwys y ffactorau i'w hystyried mewn perthynas â'r cynnig i gau ysgolion sydd wedi'u dynodi'n rhai gwledig.

Os ydynt yn credu bod yr awdurdod lleol yn methu â chydymffurfio â'r Cod, mae croeso i unigolion leisio cwyn gan ddefnyddio gweithdrefnau cwynion yr awdurdod lleol.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Gall unigolion fynegi pryderon gyda Gweinidogion Cymru hefyd. Fodd bynnag, nid bwriad y broses cwynion yw cymryd lle'r broses trefniadaeth ysgolion a nodir yn y Cod ac a grynhoir uchod.

Mae'r Cod yn cael ei wneud o dan Adrannau 38 a 39 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 (Deddf 2013). Mae'n gorfodi'r gofynion yn unol â pha bynnag gyrff, gan gynnwys awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu ysgolion a gynhelir, sy'n gorfod gweithredu. Os oes gofynion gorfodol dan y Cod neu Ddeddf 2013 neu statud neu offeryn statudol arall, mae'n rhaid i'r cyrrff perthnasol gydymffurfio â'r ddarpariaeth benodol honno.

Mae'n cynnwys y canllawiau statudol y mae'n rhaid i'r cyrrff penodol eu hystyried. Os yw'r Cod yn cynnwys canllawiau, mae'n dweud y dylai cyrrff perthnasol ddilyn y canllawiau oni bai eu bod nhw'n gallu cyfiawnhau fel arall.

Mae gan Weinidogion Cymru rym i ymyrryd yn sut mae awdurdod lleol yn arfer ei swyddogaethau. Nodir hyn ym Mhennod 2 Rhan 2 o Ddeddf 2013. Mae Adran 21 yn nodi'r seiliau dros ymyrryd:

- SAIL 1 - Mae'r awdurdod lleol wedi methu, neu'n debyg o fethu, â chydymffurfio â dyletswydd sy'n swyddogaeth addysg.
- SAIL 2 - Mae'r awdurdod lleol wedi gweithredu, neu'n bwriadu gweithredu, yn afresymol wrth arfer swyddogaeth addysg.
- SAIL 3 - Mae'r awdurdod lleol yn methu, neu'n debyg o fethu, â chyflawni swyddogaeth addysg yn ôl safon ddigonol.

Mae gan Weinidogion Cymru nifer o bwerau ymyrryd os ydyn nhw'n fodlon bod awdurdod lleol yn bodloni un neu fwy o'r seiliau dros ymyrryd.

Maen nhw'n cynnwys y pwerau canlynol:

- Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i awdurdod lleol gael gwasanaethau cynghori
- Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i swyddogaethau gael eu cyflawni gan bersonau eraill ar ran awdurdod
- Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i swyddogaethau gael eu cyflawni gan Weinidogion Cymru neu enwebai
- Pŵer i gyfarwyddo'r modd y mae swyddogaethau addysg eraill yn cael eu harfer
- Pŵer cyffredinol i roi cyfarwyddiadau a chymryd camau

Gellir defnyddio'r pwerau hyn os yw Gweinidogion Cymru yn fodlon bod tystiolaeth i ddangos bod un neu fwy o'r seiliau dros ymyrryd yn bodoli a bod awdurdod lleol wedi methu cydymffurfio â'r hysbysiad rhybuddio i foddhad Llywodraeth Cymru o fewn yr amserlen angenrheidiol.

Does dim cyfyngiad ar pryd y gall rhieni neu lywodraethwyr gwyno i Weinidogion Cymru. Yn y rhan fwyaf o amgylchiadau, fodd bynnag, byddai Gweinidogion Cymru yn disgwyl i'r achwynwyr fod wedi defnyddio'r gweithdrefnau cwyno lleol i'r eithaf, a bod yr awdurdod lleol wedi cael cyfle i ymateb i'r gŵyn honno.

O ran y rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig, nid yw'r Cod yn ôl-weithredol. Nid yw'r rhagdybiaeth yn erbyn cau yn berthnasol i gynigion lle dechreuodd yr ymgynghoriad cyn i'r Cod diwygiedig ddod i rym ar 1 Tachwedd 2018. Does dim gofyniad statudol i awdurdod lleol gydymffurfio â darpariaethau nad oeddent mewn grym ar y pryd.

Er na fydd y rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig yn berthnasol i'r cynigion hyn, rhaid i'r cynigwyr gydymffurfio â rhifyn cyntaf y Cod fodd bynnag. Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod y cynigion dros gau unrhyw ysgol yn gadarn ac er budd darpariaeth addysgol yr ardal honno.

Yn gywir

A handwritten signature in black ink, reading "Kirsty Williams". The signature is written in a cursive style with a large initial 'K' and 'W'.

Kirsty Williams AC
Y Gweinidog Addysg

P-05-828 – Rhagdybiaeth o blaid Ysgolion Gwledig: Gohebiaeth – Deisebydd at y Cadeirydd, 22.02.19

Ysgrifennaf atoch ar ran Cymdeithas rieni ac athrawon Ysgol Gymuned Bodffordd. Hoffwn drafod ein deiseb a fyddwch yn ei drafod ar y 5ed o Fawrth. Ein meddylfryd fel rhieni yw bod Cyngor Ynys Môn wedi anwybyddu ein gofynion fel rhieni, ysgol a chymuned yn eu penderfyniad i gau ein hysgol a hynny mond i leddfu problem ysgol orlawn sy'n dref Llangefni.

Rydym yn cwestiynu pam fod y gweinidog addysg wedi cyhoeddi'r Cod Trefniadaeth Ysgolion os nad yw hi gyda'r hawl i ymyrryd, na chwaith i gwestiynu awdurdodau lleol ar eu penderfyniadau sy'n mynd yn erbyn ewyllys gymuned gyfan. Mae hyn yn hollol amlwg yn ein deiseb gref o 5000+ lofnodion, sut mae cyngor Môn yn gallu anwybyddu hyn? Sut mae'r gweinidog addysg yn gallu anwybyddu hyn?

Rydym yn erfyn ar Kirsty Williams i ddefnyddio ei "grym cyffredinol i gyfarwyddo'r Awdurdod Lleol" i dynnu'n ôl eu hysbysiad i gau Ysgol Gynradd Bodffordd a chaniatau i ni fel rhieni i ddewis anfon ein plant i'r ysgol newydd yn Llangefni neu eu cadw yma yn Ysgol Bodffordd.

Yr eiddoch yn gywir,

Llinos Thomas Roberts,

ar ran Cymdeithas rieni ac athrawon Ysgol Gymuned Bodffordd

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

P-05-828 Presumption in favour of rural schools – Correspondence from the Chair of Governors, Ysgol Gymuned Bodffordd to Chair, 25.02.19

In the first instance I would once again like to highlight the fact that the decision to close Ysgol Gymuned Bodffordd is out of sync with all the other school closures that have taken place under the Authority's "Schools Modernisation Programme". To date the main driver for all the other closures has been the need to tackle the problem of empty places. Consequently small schools with surplus places have been closed to be replaced with a new 21st Century Area School. However this is not the case with the proposed closure of Ysgol Gymuned Bodffordd which currently only has 5 empty places. The driver in this instance is the fact that Ysgol Corn Hir in Llangedfni is overflowing. Unfortunately it appears that under the Welsh Government's "21st Century Schools Programme" the necessary funding for a new school will only be provided if an element of rationalisation is included. Hence the need to close Ysgol Gymuned Bodffordd so that a valid business case can be compiled. It therefore seems patently unfair that a thriving rural school should be closed in order to further the cause for the expansion of a town school.

I am aware that the Committee has received representations stating that the guidance in the previous "School Organisation Code" has not been followed and I strongly support this view. Section 1:7 of the 2013 Code refers to specific factors in the consideration of school closures and states:

"In some areas, a school may also be the main focal point for community activity, and its closure could have implications beyond the issue of the provision of education. This may be a particular feature in rural schools if buildings are used as a place to provide services to the local community.

The case prepared by those bringing forward proposals should show the impact of closure on the community has been assessed through the production of a community impact assessment, and how any community facilities currently provided by the school could be maintained."

The above section is particularly relevant to Ysgol Gymuned Bodffordd as the school hall, known as "Y Ganolfan", is regularly used by various local

community groups. This is acknowledged by the Authority who state in their submission:

“The Authority recognises that significant community use is made of the school on a level which appears to be much higher than the community use made of other schools involved and across the county. It is acknowledged that there would be a need to collaborate with the community in order to identify a solution that would allow community activities to continue”.

The above response from the Authority sounds positive but I have grave reservations as to whether a workable solution can be found. The present position is that a community group has been in exploratory talks with the Authority to see whether an asset transfer of the building is possible. However if such a transfer was agreed it would have to be at the market value of the property, a cost that is very likely to be prohibitive as far as any community group is concerned.

The importance of retaining “Y Ganolfan” for community use cannot be over emphasised and it doesn’t appear that the Authority has paid sufficient regard to this vital aspect. It should also be taken into account that the small playing field attached to the school is the only green space in the village where the children can currently play football and other sporting activities.

The “Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015” outlines seven goals one of which is to build a “Wales of cohesive communities”. Ysgol Gymuned Bodffordd (Bodffordd **Community** School) is the glue that binds the village community together. This unnecessary school closure, without guaranteeing an alternative community facility, not only contravenes the guidance in the School Organisational Code but also goes against the aims of the above Act.

Dylan Rees

Chair of Governors for Ysgol Gymuned Bodffordd

**P-05-828 – Gohebiaeth – Cymdeithas yr Iaith Gymraeg at y Cadeirydd,
21.02.19**

Annwyl Gyfeillion

Ysgrifennaf atoch ar ran Cymdeithas yr Iaith a gydweithiodd â Chymdeithas Rhieni–Athrawon Ysgol Gynradd Bodffordd i drefnu'r ddeiseb a drafodir yn eich cyfarfod pwyllgor ar Ddydd Mawrth 5ed o Fawrth. Fe ddanfonon ni sylwadau manwl atoch ar 6.12.19 yn dangos fel yr oedd Cyngor Ynys Môn wedi peidio â chydymffurfio â gofynion statudol y Côt Trefniadaeth Ysgolion (2013) a oedd yn weithredol ar y pryd (Chwefror–Ebrill 2018) pryd y cymerwyd y penderfyniad i gau Ysgol Bodffordd. Dyna'r prawf fod angen yr hyn y gofynwyd amdano yn y ddeiseb

"sef pa gamau y gallai'r llywodraeth ganolog eu cymryd i sicrhau fod Awdurdodau Lleol yn cadw at ofynion statudol a chanllawiau'r Côt Trefniadaeth Ysgolion"

Y ddadl sylfaenol yw nad oedd diben mewn cyhoeddi fersiwn newydd o'r Côt (Tachwedd 1af 2018 – a sefydlodd egwyddoro blaidd cadw ysgolion gwledig) os oedd Awdurdod Lleol yn gallu anwybyddu'r Côt ac nad oedd modd i Lywodraeth Ganolog sicrhau ei weithredu.

Wrth i chwi ystyried yn eich cyfarfod nesaf a ydyw'r llywodraeth wedi cynnig ymateb difrifol i'r ddeiseb, yr ydych chi wedi gofyn i ni gynnig ein hymateb i lythyr y Gweinidog Addysg atoch ar y 12ed o Chwefror KW/05271/19 yn rhoi ei hymateb hithau i'r ddeiseb "ac i ohebaieth gan Gymdeithas yr Iaith Gymraeg".

Mae llythyr y Gweinidog yn egluro o'r diwedd nad oes unrhyw bwerau penodol ganddi i sicrhau fod Awdurdodau Lleol yn glynu wrth ofynion statudol y Côt, ac mai'r unig rymoedd sydd ganddi yw'r rhai cyffredinol a sefydlwyd yn Neddf Addysg 2013 i ymyrryd os bydd Awdurdod Lleol yn methu mewn dyletswydd addysgol statudol. Ein barn ni yw y byddai'n well ac yn gliriach petai cyflwyno grym penodol i'r Gweinidog fynnu bod Awdurdod Lleol yn cadw'n gydwybodol at ofynion y Côt, a bod hawl gan lywodraethwyr i apelio ati i ddefnyddio'r grym hwnnw os daw yn amlwg nad yw Awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswyddau. (Mae hyn yn wahanol i'r drefn flaenorol lle

bu hawl cyfeirio unrhyw benderfyniad ar apêl i'r Gweinidog adolygu'r holl benderfyniad).

Fodd bynnag, gan nad oes grym penodol o'r fath yn bodoli yn awr, nac ar y pryd pan gymerwyd y penderfyniad i gau Ysgol Bodffordd, dadleuwn fod penderfyniad i gau ysgol ac anwybyddu barn pobl leol a methu cydymffurfio â gofynion y Côt Trefniadaeth Ysgolion yn fethiant addysgol digon difrifol i alluogi'r Gweinidog i ymyrryd o dan y grym cyffredinol sydd ganddi o dan y ddeddf i ymyrryd pan fo methiant addysgol difrifol. Gyda'r grym hwn, gall ymyrryd trwy ddefnyddio (cymal 5) ei "grym cyffredinol i gyfarwyddo'r Awdurdod Lleol" naill ai (1) i dynnu'n ôl eu Hysbysiad i gau Ysgol Gynradd Bodffordd a chaniatau i rieni'r dewis o anfon eu plant i'r ysgol newydd yn Llangefni neu eu cadw yn Ysgol Bodffordd neu (2) o leiaf fod yr Awdurdod yn ailagor yr ymgynghoriad statudol gan gadw y tro hwn at ofynion y Côt Trefniadaeth Ysgolion. Byddai'r ail lwybr yn creu ansicrwydd ac oediad wrth adeiladu'r ysgol newydd y mae ei angen ar dref Llangefni, ac felly credwn fod y llwybr cyntaf yn well.

Mae'r Gweinidog hefyd yn egluro yn ei llythyr y gall unigolion neu gyrff gyflwyno cŵyn iddi os ydynt o'r farn nad yw Awdurdod Lleol wedi cadw at ofynion y Côt, ond bod disgwyl defnyddio trefniadau cwyno mewnol yr Awdurdod Lleol yn y lle cyntaf. Gwnaeth Cymdeithas yr Iaith gyflwyno cŵyn ffurfiol i Gyngor Ynys Môn nad oedd y Cyngor wedi cadw at eu dyletswyddau statudol yn unol â'r Côt Trefniadaeth Ysgolion wrth benderfynu cau Ysgol Bodffordd. Yr ydym wedi derbyn ymateb swyddogol i'r cŵyn sydd yn ein barn yn gwbl annigonol ac yn brawf pellach fod angen grym penodol ar y Gweinidog Addysg i'w galluogi i fynnu bod Awdurdod Lleol yn cadw at ofynion y Côt.

Gwnawn ni grynhoi felly prif fethiannau'r Cyngor i gadw at y Côt Trefniadaeth Ysgolion wrth benderfynu cau Ysgol Bodffordd a pham bod ymateb y Cyngor yn gwbl annigonol. Methodd y Cyngor â dilyn y canllawiau statudol oedd mewn grym ar y pryd mewn dwy ffordd hanfodol bwysig (1) Diffyg gwerthusiad ystyrion o opsiynau eraill heblaw am gau'r ysgol, a (2) diffyg asesiad ystyrion o'r effaith ar y gymuned o gau'r ysgol. Yr ydym wedi anfon cŵyn ffurfiol at yr Awdurdod am y ddau fethiant sylfaenol hyn, ac

maen nhw wedi ymateb. Eu hymateb yn y bôn yw eu bod wedi cadw at y canllawiau trwy (1) enwi opsiynau amgen heb eu gwerthuso a (2) ddatgan y byddent yn trafod gyda'r gymuned leol, heb wneud asesiad ystyrllon o effaith cau'r ysgol. Byddai derbyn yr ymagwedd hwn yn gwneud y Côt yn destun gwawd. Erys felly prif gwestiwn y ddeiseb, sef sut y bydd y Gweinidog yn gweithredu er mwyn sicrhau fod Awdurdodau Lleol yn gweithredu'r dykletswyddau statudol mewn realiti, nid mewn enw yn unig. Dyma'r manylion –

1) Diffyg Gwerthusiad o'r opsiynau amgen heblaw am gau Ysgol Bodffordd – Mae Adran 1.7 o'r Côt Trefniadaeth Ysgolion 2013 (006/2013) yn dweud fod yn rhaid "rhoi sylw arbennig i (1) a ellid ystyried sefydlu ysgolion â mwy nag un sfale fel ffordd o gadw adeiladau, neu'r rhesymau dros beidio â dewis yr opsiwn hwn", (2) "a ellid ystyried opsiynau amgen heblaw cau'r ysgol, megis clystyru, cydweithredu neu ffedereiddio ag ysgolion eraill (gan ystyried y posibilrwydd o ddefnyddio cysylltiadau TGCh rhwng safleoedd ysgolion), meu'r rhesymau dros beidio ag ystyried y rhain fel opsiwn amgen yn lle cau'r ysgol." Eto mae Adran 3.2 o'r un Côt yn datgan fod yn "rhaid cynnwys yr wybodaeth ganlynol yn y ddogfen ymgynghori (1) manylion unrhyw opsiynau amgen sydd wedi'u hystyried yn lle cau'r ysgol, a'r rhesymau dros beidio â bwrw ati â'r rhain". Yn olaf, mae Adran 3.1 o'r Côt yn datgan "Mae'r gyfraith achosion wedi pennu y dylai'r broses ymgynghori(4) sicrhau y caiff yr hyn sy'n deillio o'r ymgynghoriad ei ystyried mewn ffordd gydwybodol pan wneir y penderfyniad yn y pen draw". Methodd y Cyngor â chyflawni ei ddyletswydd cyfreithiol yn ôl y Côt ar y tri chyfiri hyn. Cyhoeddwyd y Ddogfen Ymgynghori Statudol ar gyfer yr Ymgynghoriad am ddyfodol Ysgol Bodffordd (ac eraill yn ardal Llangefni) a redsodd o 20 Chwefror hyd 3 Ebrill 2018. Penderfynwyd ymgynghori'n statudol ar ddau opsiwn (A & B) a'r ddau opsiwn yn golygu cau Ysgol Bodffordd. Dyma'r ymgynghoriad statudol a arweiniodd at y penderfyniad a chyhoeddi Hysbysiad Statudol i gau Ysgol Bodffordd, ac nid oes ynddi ymdriniaeth o gwbl ag opsiynau eraill – heb sôn am "fanylion" fel y mae'r Côt yn ei fynnu. Yn eu hymateb i'n cwyn, dywed y Cyngor eu bod wedi cyfeirio at bosibiliad ffedereiddio mewn cyfnod ymgynghori anstatudol blaenorol yn 2016. Mae'r ddogfen yn wir yn cyfeirio at "21 o syniadau" a gododd mewn ymgynghori anstatudol yn 2016 fel rhan o'r cefndir. Ond yr

unig gyfeiriad at "ffedereiddio" yw un cymal lle dywedir fod rhywun wedi codi syniad o ffedereiddio ysgol newydd (hynny yw WEDI CAU Ysgol Bodffordd) gydag Ysgol arall. Dywed ymateb y Cyngor i'n cŵyn fod dogfen ymgynghori anstatudol flaenorol o 2016 am ardal Llangefni wedi cyfeirio at "41 opsiwn" a saith ohonynt yn berthnasol i Ysgol Bodffordd a'r ail oedd "Ffedereiddio gydag ysgol(ion) eraill". Ar y gorau, enwi pob posibilad damcaniaethol sydd yma – does dim gwerthusiad o gwbl o fanteision ac anfanteision creu ffederasiwn nag ystyriaeth o ddifri, ac mae hyn yn gwneud y gofynion statudol yn destun gwawd. Yn eu hymateb pellach i'n cŵyn, dywed Cyngor Ynys Môn nad yw ffedereiddio "yn newid y sefyllfa o ran ol-groniad cynnal a chadw a chyflwr ysgol". Wrth gwrs nad yw e ddim ! Mekanwaith i resymoli defnydd adnoddau a gwella addysg yw ffedereiddio, nid i wella adeiladau ! Os dyna'r llinyn mesur, ni byddid byth yn ystyried ffedereiddio fel opsiwn amgen, a byddai canllawiau'r Côt wedyn yn ddiystyr. Nid dyna fwriad Llywodraeth Cymru ar y pryd. Ar ben hyn, yn ein hymateb yn y cyfnod ymgynghori statudol, cododd Cymdeithas yr Iaith gynllun amgen o greu Ffederasiwn rhwng Ysgol Uwchradd Llangefni a'r ysgolion cynradd sy'n ei bwydo fel ateb amgen, gan greu uned addysgol gref a rhesymoli'r defnydd o adnoddau. Yn eu hadroddiad i'r Pwyllgor Gwaith ar ganlyniadau'r ymgynghori, wnaeth y swyddogion ddim hyd yn oed crybwyll y cynllun hwn "a ddeilliodd o'r ymgynghoriad" (Adran 3.1 uchod) heb sôn am "ei ystyried mewn ffordd gydwbybodol" a'i gwerthuso. Mewn gair, ni wnaeth y Cyngor ystyried manylion yr opsiynau amgen ac aethpwyd ymlaen i gymryd y penderfyniad difrifol i gau ysgol yn groes i ddymuniad rhieni a llywodraethwyr heb ystyried hyn. Does dim mekanwaith i sicrhau fod Awdurdod Lleol yn cadw at y Côt – sef testun y ddeiseb.

(2) Diffyg ystyriaeth o effaith cau'r ysgol ar y gymuned. – Trown yn ôl at Côt Trefniadaeth Ysgolion 2013, a dywed Adran 1.7 eto "Mewn rhai ardaloedd, efallai mai ysgol fydd y prif ganolbwynt ar gyfer gweithgarwch cymunedol hefyd, a gallai ei chau arwain at oblygiadau y tu hwnt i ddarparu addysg. Gall hyn fod yn nodwedd penodol mewn ardaloedd gwledig os defnyddir adeiladau ysgolion fel man i ddarparu gwasanaethau i'r gymuned" (Ni allai fod disgrifiad gwell o Ysgol Bodffordd, gan fod y Ganolfan Gymunedol yn rhan o adeiladau'r ysgol ei hun). Mae Adran 1.7 yn parhau y

dylid "dangos fod effaith cau'r ysgol ar y gymuned wedi'i hasesu drwy lunio Asesiad o'r Effaith ar y Gymuned, a dangos sut y gellid cynnal unrhyw gyfleusterau cymunedol a ddarperir gan yr ysgol ar hyn o bryd", ac ailadroddir hyn yn isbwynt (4) o'r adran. Mae Adran 3.2 yn datgan hefyd fod yn rhaid i'r Ddogfen Ymgynghorol (ymhlith pethau eraill) drin "effaith y cynigion ar y gymuned leol, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig..." Nid oes yn y ddogfen ymgynghori ei hun unrhyw astudiaeth o effaith cau'r ysgol (a pheryglu'r unig ganolfan gymunedol yn y pentre) ar y gymuned, ond mae Atodiad 5 yn cyfeirio at "ddefnydd cymunedol" o adeilad yr ysgol newydd yn Llangefni. Yr awgrymn amlwg yw y dylai triogolion Bodffordd drosglwyddo eu gweithgareddau cymunedol i Llangefni !. Yr un pryd, cyhoeddwyd dogfen (i'w gweld yma <https://www.anglesey.gov.uk/documents/Dogfennau-Cy/Cyngor/Ymgynghoriadau/2018/Llangefni/Asesiadau-Effaith.pdf>) o "Asesiadau Effaith" gweithredu'r cynlluniau i gau Ysgol Bodffordd. Bu 4 gwahanol asesiad yn yr un papur o 4 tudalen. Yr adran olaf (5) yw'r asesiad effaith ar y gymuned. Yn dilyn datganiad "methodoleg" sy'n datgan fod y Cyngor yn ystyried yn ofalus effaith cau ysgol ar gymuned, eir ymlaen i ddisgrifio lleoliadau daearyddol yr ysgolion, niferoedd y disgyblion a chyfeiriadau cwta at ymgynghori anstatudol blaenorol – ond dim cyfeiriad o gwbl at y ffaith y byddai cau Ysgol Bodffordd yn golygu nad oedd sicrwydd am unig ganolfanfan gymunedol y pentre sy'n rhan o adeiladau'r ysgol. . Mewn gair nid oes unrhyw ymgais at asesiad difrifol o effaith cau'r ysgol ar y gymuned. Yn eu hymateb i'n cŵyn, dywed y Cyngor fod y Pwyllgor Gwaith, wrth benderfynu cau'r ysgol, hefyd wedi penderfynu "bod trafodaethau yn cael eu cynnal gyda Chyngor Cymuned Bodffordd a chyda chymuned Bodffordd er mwyn diogelu a chadw'r neuadd gymuned". Yn lle astudiaeth effaith y mae felly drafodaethau yn unig gyda'r gymuned leol i weld a ellir cael hyd i ryw ffordd o arbed y ganolfan gymunedol. Hyd yma, ni ddaeth llwyddiant ac mae'r Cyngor yn apelio i unrhyw un sydd ag adnoddau i gymryd drosodd yr adeiladau. Dyw trafodaeth ddim yn sybstitiwt am asesu'r holl niwed a wneir i gymuned Gymraeg wrth gau'r ysgol, ac felly methwyd â chydymffurfio â'r gofynion statudol eto.

I grynhoi felly, ni allai fod achos cliriach o Awdurdod yn methu yn ei ddyletswydd addysgol a democrataidd i gadw at ofynion y Côt Trefniadaeth.

Os na all y Gweinidog ymyrryd mewn achos fel hwn, go brin fod unrhyw bwrpas o gwbl gyhoeddi canllawiau y gall Awdurdodau Lleol eu hanwybyddu. Yn wir, mae'r un Awdurdod Lleol – Cyngor Ynys Môn – wedi torri'r Côt newydd o fewn dau ddiwrnod i'w gyhoeddi ar Dachwedd 1af 2018. Mae'r argraffiad newydd o'r Côt yn sefydlu rhagdyb o blaid ysgolion gwledig. Ond mae dogfen gychwynnol a gyhoeddwyd ddeuddydd wedyn gan y Cyngor ar addysg yn ardal Amlwch yn cyfeirio'n syth at gau ysgolion gwledig sy'n amlygu nad oes unrhyw newid agwedd o gwbl, ac yn sicr dim rhagdyb o blaid ysgolion gwledig. Dyma brawf ar y drefn bresennol. Naill ai y gwna'r Gweinidog Addysg ymyrryd ynghylch Ysgol Bodffordd a rhoi cyfarwyddion i'r Cyngor yn y modd a amlinellwyd ganddom ar y dechrau, neu bydd angen pwerau newydd ar y Gweinidog. Dyw llythyr y Gweinidog ddim yn amlygu sut y gall ddefnyddio ei grymoedd cyffredinol mewn achos fel hyn, ac nid yw testun y ddeiseb felly wedi ei ateb.

Yn gywir

Ffred Ffrancis, ar ran Cymdeithas yr Iaith Gymraeg

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

P-05-812 Dylid gweithredu canllawiau NICE ar gyfer trin Anhwylder Personoliaeth Ffiniol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Keir Harding ac ystyriwyd gan y Pwyllgor am y tro cyntaf yn ystod Mai 2018, ar ôl casglu 812 o lofnodion ar-lein.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i sicrhau bod ymddiriedolaethau GIG yng Nghymru yn gweithredu canllawiau NICE ar gyfer trin Anhwylder Personoliaeth Ffiniol neu gyfiawnhau pam nad ydynt yn gwneud hynny.

Cyhoeddwyd dogfen o'r enw No Longer a Diagnosis of Exclusion, a oedd yn amlygu bod y rhai a gafodd ddiagnosis o anhwylder personoliaeth yn cael eu cam-drin, yn 2003.

Cyhoeddwyd canllawiau NICE ar gyfer Anhwylder Personoliaeth Ffiniol yn 2009. Naw mlynedd yn ddiweddarach, ac mae llai na hanner ymddiriedolaethau Cymru yn darparu gwasanaethau sy'n cydymffurfio â'r canllawiau. Mae hyn yn cymharu ag 84 y cant yn Lloegr.

Mae pobl sydd â'r diagnosis hwn yn aml yn dod o gefndiroedd o gamdriniaeth ac esgeulustod.

Bydd 1 o bob 10 o bobl gyda'r diagnosis hwn yn marw drwy hunanladdiad. Darganfu'r Ymchwiliad Cyfrinachol Cenedlaethol i Ddynladdiad a Hunanladdiad, o'r 1 o bob 10 o bobl a derfynodd eu bywydau dros gyfnod eu hastudiaeth, nid oedd yr un ohonynt yn derbyn gofal a argymhellir gan NICE.

Mae arbenigwyr yn y maes yn rhybuddio y bydd ymddiriedolaethau iechyd nad oes ganddynt wasanaethau arbenigol yn or-ddibynnol ar driniaeth breifat y tu allan i'r ardal. Cefnogwyd y farn hon gan gynrychiolwyr o ymddiriedolaethau nad oes ganddynt wasanaethau arbenigol yn y gynhadledd Anhwylder Personoliaeth Cymru yng Nghaerdydd yn 2016.

Rhaid inni wneud rhagor i gefnogi'r rhai sydd wedi goroesi camdriniaeth, ac wedi cael digon o gam eisoes.

Rhaid inni hefyd wneud rhagor i amddiffyn trethdalwyr Cymru, drwy ddarparu gwasanaethau cymunedol effeithiol yn hytrach na lleoliadau trin drud y tu allan i'r ardal.

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i sicrhau bod ymddiriedolaethau GIG yng Nghymru yn gweithredu canllawiau NICE ar gyfer trin Anhwylder Personoliaeth Ffiniol neu gyfiawnhau pam nad ydynt yn gwneud hynny.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Wrecsam
- Gogledd Cymru

P-05-812 – We call for the Welsh Government to encourage trusts to implement the NICE guidelines for Borderline Personality Disorder or justify why they do not do so. Correspondence from the Petitioner to the Chair, 06.02.19

Dear David,

Once again can I thank you and the petitions committee for your continued interest in this matter. At the PD Cymru conference in Cardiff in 2016 it was clear that over half of trusts in Wales were not providing what NICE would recognise as a service that would meet the needs of those with a PD diagnosis. 3 years on it is heartening that over half have some kind of service that recognises the needs of this client group.

I note that the response from Betsi is not included in the correspondence but from what I could glean from the summary, it feels its current provision could be improved. I hope that the petitions committee can ensure that the trusts who do not currently meet the needs of this population feel obliged to do so. No Longer A Diagnosis of Exclusion was published 15 years ago and surely providing effective services for those diagnosed with personality disorder is no longer optional.

I note the trusts responses that out of area placements are used as a last resort, but without effective community services that last resort will be reached much earlier. It is noteworthy that one of the trusts put together a specialist team for under £300,000 - around the cost of a year in a private hospital for 2 people. It is this investing to save that I hope the committee can strongly encourage.

Where the summary states that trusts are focusing their resources on DBT as per NICE guidelines, it is important to remember that the NICE guidelines only recommend DBT for people who seeing giving up self harm as a priority. The NICE guidelines also tell us to offer people a choice of intervention. Too often I have seen people living in misery who currently do not see stopping self harm as an option, left with nothing. I applaud trusts in investing in probably the most researched therapy in this area, but specialist services need to offer different levels of help - not DBT or nothing.

I'm aware that when talking of the problems of out of area placements, the scale of the problem is very difficult to quantify. This may be an extension of my original petition but I wonder if it would be possible to ascertain the number of people from Wales compelled to receive treatment in private hospitals? My efforts to do this were scuppered when a freedom of information request responded that trusts didn't keep this level of information about people. It astounded me that trusts could pay £150,000 a year and more for someone to be in a private hospital and not record the reason they had been sent there. If this was to be done I suspect the results would reflect the literature that trusts with less community provision use OOA placements more. Perhaps the size of the expenditure compared to trusts with adequate community provision would be a stronger motivator for

trusts to change the way that they respond to people with this diagnosis than any other factor. Obviously anecdotes are not data, but I have spoken to many commissioners across Wales and have been told that some areas will commission 5 or more placements a month. This isn't far off committing to pay £1,000,000 a year every month. If this is accurate we cannot afford the costs to peoples lives or the public purse.

Many Thanks,

Keir

P-05-854 Gwneud hyfforddiant Anabledd Dysgu yn orfodol ar gyfer staff ysbytai

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan The Paul Ridd Foundation, ar ôl casglu 5,654 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Paul Ridd oedd ein brawd. Roedd ganddo anableddau dysgu difrifol a bu farw yn Ysbyty Treforys yn 2009. Dywedodd adroddiad yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus fod yr amgylchiadau'n arwain at farwolaeth Paul, sef esgeulustod, diffyg hyfforddiant ac anwybodaeth yn ffactorau cyfrannol a arweiniodd at farwolaeth Paul. Rhaid i'r Llywodraeth sicrhau bod pob gweithiwr gofal iechyd proffesiynol yn cael hyfforddiant gorfodol i fynd i'r afael â'r anghydraddoldebau iechyd enfawr sy'n wynebu pobl ag awtistiaeth ac anabledd dysgu.

Nid yw 1 o bob 4 gweithiwr gofal iechyd proffesiynol erioed wedi cael hyfforddiant ar anabledd dysgu neu awtistiaeth. Mae hyn yn annerbyniol. Hoffai dwy ran o dair gael mwy o hyfforddiant, ac mae 1 o bob 3 yn credu bod diffyg arweinyddiaeth y llywodraeth yn cyfrannu at broblemau marwolaethau y gellir eu hosgoi (ystadegau o'r arolwg a gynhaliwyd gan YouGov ar gyfer Mencap: <https://www.mencap.org.uk/press-release/concerns-over-lack-clinical-training-causing-avoidable-learning-disability-deaths>).

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Aberafan
- Gorllewin De Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-854
Ein cyf/Our ref VG/05386/19

David John Rowlands AM
Chair - Petitions Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
CF99 1NA

Government.Committee.Business@gov.wales

19 February 2019

Dear David,

Thank you for your letter of 1 February regarding Petition P-05-854 Make Learning Disability (LD) training mandatory for hospital staff from the Paul Ridd Foundation.

The Improving Lives Programme worked in partnership with key stakeholders to establish the key priorities for action across key policies and services which impact upon the lives of people with a learning disability. The overall aim of the health actions is to reduce health inequalities, avoidable and preventable deaths and increase wellbeing and quality of life for people with a learning disability.

This cross-government programme of work contains the following actions which aim to improve the health outcomes of people with a learning disability in a general hospital setting:

Health Secondary Care:

- To ensure reasonable adjustments are made for people with a learning disability through using care bundles, having LD champions, system flagging and increasing the number of learning disability liaison nurses across Wales; and,
- To ensure traffic light systems / health passports are put in place and roll-out of the health equalities framework.

To support the delivery of these actions work is currently being developed to:

- Ensure reasonable adjustments are made in hospital settings to support people with learning disabilities and their families to access mainstream services;
- Undertake the systematic reviews of deaths, adverse events and near misses to learn lessons and contribute to the continued reduction of health inequalities.
- Develop and embed LD specific healthcare standards into the NHS Wales Health and Care Standards and the NHS Outcomes and Delivery Framework;

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 86
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

- Support the roll-out of the Health Equalities Framework across the NHS in Wales; and,
- Review and strengthen specialist service provision across NHS Wales to improve access to appropriate provision (step up/down and secure accommodation) closer to home.

I hope to be in a position very soon to announce funding to support this work.

To underpin the achievement of these actions I am committed to supporting the improvement in knowledge and skills of health care staff to ensure the needs of people with learning disability are met within general hospital settings.

Work has begun to scope out an educational framework, similar to that developed for staff caring for people with dementia, as part of the Improving Lives Programme. I want to ensure we have considered all opportunities to ensure a positive impact on the health outcomes of people with a learning disability is achieved, rather than simply to consider the merits for and against mandating awareness training of staff. To this end, I expect the work to consider providing comprehensive information on meeting the needs of people with a learning disability in NHS Wales induction training (this would in effect provide mandated training for all new employees); developing and mainstreaming a range of quality assured learning and development materials available for all staff; and providing targeted training for staff in key roles.

The Paul Ridd Foundation has developed awareness training for hospital staff wishing to become learning disability champions. The team undertaking the work, located in the 1000 Lives Improvement Team in Public Health Wales, are working with the Foundation to build on their approach.

I am aware that other parts of the UK are also considering the educational needs of its health and social care staff, including an eight-week consultation currently underway in England. We will look with interest at the outcome of these activities to consider any applicability to the Welsh health and care system.

I am fortunate to be supported by the Learning Disability Ministerial Advisory Group. There is representation on the group from many health related bodies including the Royal College of Psychiatrists in Wales, Welsh Therapies Advisory Committee, Welsh Nursing and Midwifery Committee, Public Health Wales and Learning Disability Nursing as well as people with a learning disability, their families and carers and other key stakeholders. I will look to them, in the coming months to provide me with guidance in relation to how we best support learning and development of staff in general and achieve the health improvement outcomes sought by the Paul Ridd Foundation.

Yours sincerely,

Vaughan Gething AC/AM

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Paul Ridd Foundation

19 Mardon Park,
Baglan Energy Park,
Port Talbot,
SA12 7AX
E: info@paulriddfoundation.org

February 25th 2019

Dear David

Thank you for forwarding us Vaughan Gething's letter.

As a Foundation we were consulted on the issue of the Improving Lives Campaign and are very pleased with the recommendation and the strategies to achieve equal health care for people with a Learning Disability (LD). We still see mandatory training as a Key Stepping Stone to achieving these aims.

Mandatory training would explain **what a learning disability is**. This is essential as we have a lot of contact with different individuals in Secondary Care who are **STILL** unaware what a learning disability is.

The content would inform the NHS Staff of the existence of the **Care Bundle** and what it covers. Implementation of this essential document is key to its success, and there is still extreme sporadic awareness of its existence, we believe training would ensure the use of this resource.

We also see that Mandatory Training would also inform Health Care Professionals what a **reasonable adjustment** is and what their responsibilities are around implementing these.

Utilising the Care Bundle, use of reasonable adjustments, and implementing flagging system such as the Traffic Lights, are all noted in the first aim of the Improving Lives Campaign. It is clear that by creating mandatory training for Learning Disabilities, these aims would be achieved.

We welcome the minister's views about induction training and see its value but we feel it needs to be mandatory to make it effective. **Induction training is only available to new employees** and the downside to this is that existing employees would slip through the training net. If we are serious about delivering equal healthcare and want to avoid premature deaths of people with LD we need to ensure all healthcare professionals receive learning disability training.

Thank you for time in considering this matter.

Kind regards

Jayne Nicholls & Jonathan Ridd (Brother and sister of Paul Ridd)

P-04-667 – Cylchfan ar gyfer Cyffordd yr A477/A4075

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cyngor Tref Sir Benfro ar ar ôl casglu 115 Llofnod

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i gael gwared ar Gyffordd Mynegbost yr A477/A4075 a rhoi cylchffordd yn ei lle – nid yw'r trefniadau presennol wedi datrys y problemau ar y rhan beryglus hon o'r ffordd.destun mesurau arbennig.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerfyrddin a De Sir Benfro
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

Date · Dyddiad 19th February 2019
Your ref · Eich cyfeirnod
My ref · Fy nghyfeirnod DT/RJ
Telephone · Ffôn 01437 775401
Email · Ebost Darren.thomas@pembrokeshire.gov.uk

www.pembrokeshire.gov.uk
www.sir-benfro.gov.uk

Pembrokeshire County Council Cyngor Sir Penfro

IAN WESTLEY, M.A. B.Eng.(Hons), C.Eng., M.I.Mech.E., M.C.I.B.S.E.
Chief Executive / Prif Weithredwr

DARREN THOMAS
Head of Infrastructure
Pennaeth Isadeiledd

Pembrokeshire County Council,
County Hall, HAVERFORDWEST,
Pembrokeshire, SA61 1TP

Cyngor Sir Penfro,
Neuadd y Sir, HWLFFORDD,
Sir Benfro, SA61 1TP

Telephone / Ffôn 01437 764551
DX 98295 HAVERFORDWEST

Please ask for
Os gwelwch yn dda gofynnwch am

Darren Thomas

Mr David J Rowlands AC/AM
Chair of Petitions Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

Dear Sirs,

Petition P-04-667 Roundabout for the A477/A4075 Junction

Thank you for your letter dated 29 November 2018, and chase up email dated 18 February 2019. I apologise for the delay in responding.

As noted, the Fingerpost Junction on the A477 is on trunk road, for which the Highway Authority is Welsh Government. This Authority has been aware of some serious and fatal accidents at the junction and have been approached on several occasions by local members, Pembroke Town Council and some local employers (Collins and the former Texaco – both mentioned in the Petitions Committee work), who have raised with us their concerns about road safety at the junction. We, in turn, have indicated they should contact Welsh Government as the Highway Authority, in order the concerns can be reviewed and responded to.

It is worth mentioning that the road leading off the Fingerpost Junction is a highway maintained by this Council – the A4075. This provides access to Pembroke Town, but more significantly onward to the major energy sites on the Angle Peninsular – that of Valero and Pembroke Power Station, but also access to the Firing range at Castlemartin, which also attracts abnormal and heavy loads. To this end, the junction does receive frequent instances of large vehicles turning – oil tankers, chemical carriers, cranes, and other large maintenance vehicles. That said, it has been our understanding that these types of flows have been previously examined and reviewed by Welsh Government. Perhaps this issue could be re-examined though, and assurance sought in terms of the nature of the traffic using the junction, coupled with fluctuating levels of flows, associated with shutdowns and the like, which at times can be substantial.

We welcome correspondence in Welsh and English, and will respond within a maximum of 15 working days. We will respond in the language in which the correspondence is received (unless you ask us to do otherwise). / Rydym yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg a Saesneg a byddwn yn ymateb cyn pen 15 diwrnod gwaith fan bellaf. Byddwn yn ymateb yn yr un iaith â'r ohebiaeth a dderbyniwyd (oni bai eich bod yn gofyn i ni wneud yn wahanol).

For a copy in large print, easy-read, Braille, or in alternative language, please contact Pembrokeshire County Council on the number above. / Os am gopi mewn print mawr, fformat hawdd ei ddarllen, Braille, sain neu mewn iaith arall, cysylltwch â Chyngor Sir Penfro ar y rhif uchod.

I would also highlight that the A4075, and the B4319 / B4320 are on what the Council termed the "Southern Strategic Route" (SSR) – a strategic road corridor linking the energy sites with the trunk road system at Fingerpost. A number of significant improvements have been carried out along this route over the last few years. The total budget approved budget for all the works was £9.555M. The specific aims of the SSR were:

- To improve the route between the A477 trunk road and the energy / development sites to mitigate the impact of the proposed Power Station and future energy developments.
- To produce general highway and development benefits by improving the accessibility of the energy / development sites on the southern shore of the Haven with the A477 trunk road network.

The community benefits of the project were envisaged as:

- To invigorate the local economy.
- To improve the link between the development site on the south bank of the Haven and the Trunk Road Network.
- Improve accessibility for visitors, emergency vehicles and other transport users, and link with the integrated transport agenda.
- Promote and provide facilities for sustainable transport.
- Provide a good standard route for heavy goods vehicles which avoids them passing through the historic core of Pembroke.

It is worth highlighting the emphasis on accessibility, improved transport linkages and provide a good standard route for heavy goods vehicles.

I am aware that the local member that covers the locality of this junction (also our Cabinet Member for Social Services – Cllr Hodgson) wrote to Welsh Government in July 2018. She highlighted that the stretch of A477 from Slade Cross to the Fingerpost Junction is a very busy arterial route serving locals, holidaymakers and the vital ferry port at Pembroke Dock. Cllr Hodgson raised concern that recent improvements to the Fingerpost Junction were considered to have failed to improve safety and her understanding is that accidents both minor and major had increased at Fingerpost since the improvement work was undertaken. Cllr Hodgson called on Welsh Government to look at this busy stretch of road and examine ways to make some road safety improvements. She suggested a roundabout at the Fingerpost, as this was considered a much safer option. She also explored the idea of improved signing and lining, as she had seen some measures similar to this on a recent road scheme the County Council had undertaken – in the form of warnings painted on the road and red tarmac to alert drivers to vehicles turning right.

Cllr Hodgson also wrote to the Minister, Ken Skates in November 2018 to further raise her concerns. I further understand that, given the high concerns in the local community, that an alliance of local members, MP, AM and Town Council has met to further discuss their concerns, with a view of raising them with Welsh Government. Although this Council were not directly involved in that meeting process, having limited access to the detailed technical information regarding road safety audits, highway management data, etc, for this particular section, following their meeting to discuss the current concerns, it is understood those parties agreed next steps, including gathering more evidence, publicity through social media and at a future date a meeting with representatives from Welsh Government. We would be happy to be involved and support such engagement.

In terms of the way forward, if this were a PCC Highway, we would be undertaking the following the activities:

1. Review of accident record.
2. Recorded of Speed Record.
3. Review of Historical design data and highway management information.
4. Consideration of the comments and complaints.
5. All with a view to providing a response to address the concerns raised, which might involve some consideration to additional or new measures to address concerns.

In this particular situation, a specific aggravating factor is the nature of the traffic using the junction: its importance as a strategic route to key Energy Sites, and as a result, the nature and type of traffic using it. I understand these factors have been considered by Welsh Government previously, but given the high level of concerns raised, would appear worth reviewing further. In addition, the perception of risk should also be considered further and addressed.

I hope this feedback is of assistance.

Yours sincerely

A handwritten signature in black ink that reads "D. Thomas". The signature is written in a cursive style with a large initial "D" and a long horizontal stroke at the end.

Darren Thomas
Head of Infrastructure

cc: Councillor David Simpson, Leader
Cllr Phil Baker, Cabinet Member for Planning & Infrastructure
Cllr Tessa Hodgson, Cabinet Member for Social Services
Ian Westley, Chief Executive

Eitem 3.8

P-05-748 Bysiau Ysgol i Blant Ysgol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Lynne Chick ac ystyriwyd gan y Pwyllgor am y tro cyntaf yn ystod Ebrill 2017, ar ôl casglu 1,239 llofnod.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i sicrhau y rhoddir blaenoriaeth i ddiogelwch pob plentyn wrth iddynt deithio yn ôl ac ymlaen i'r ysgol.

Rydym am gael bysiau ysgol penodedig â sedd a gwregys diogelwch i bob plentyn, fel y gall plant deithio yn ôl ac ymlaen i'r ysgol yn ddiogel, ac ni ddylai unrhyw blentyn gael ei orfodi i deithio ar fysiau cyhoeddus gorlawn. Mae'n rhaid rhoi blaenoriaeth i ddiogelwch plant.

Mae gan ein plant yr hawl i deimlo'n ddiogel. Gall bysiau cyhoeddus fynd yn orlawn. Nid oes gennym ddim syniad pwy allai fod yn teithio ar fws cyhoeddus. Bysiau at ddefnydd y cyhoedd yw bysiau cyhoeddus ac nid cludiant i'r ysgol. Nid ydym yn gofyn am wasanaeth di-dâl. Nid ydym yn gofyn am gael rhywbeth am ddim, dim ond tawelwch meddwl bod ein plant yn ddiogel pan fyddant yn teithio yn ôl ac ymlaen i'r ysgol. Rydym yn dysgu ein plant bod pobl ddieithr yn beryglus ac eto mae disgwyl i ni eu hanfon ar fws cyhoeddus yn llawn pobl ddieithr bob dydd.

Bu farw fy merch ar ôl iddi gael ei tharo gan fws cyhoeddus a ddefnyddiodd i deithio adref o'r ysgol. Rwy'n teimlo ei bod hi'n anochel y bydd rhiant arall yn wynebu'r un hunllef â mi os na wneir rhywbeth i sicrhau bod gan blant ddull diogel o deithio yn ôl ac ymlaen i'r ysgol.

Gwybodaeth Ychwanegol

Bydd llawer o bobl yn cofio fy merch Louise a'r ffordd ofnadwy y bu farw. I'r rhai nad ydynt yn cofio, roedd Louise yn 11 oed ac ond megis dechrau yn yr ysgol uwchradd. Roedd fy mhlant yn dibynnu ar fws cyhoeddus oherwydd y pellter i gyrraedd yr ysgol. Ar 19 Mawrth 2001, roeddwn i'n disgwyl i Louise ddod adref o Ysgol Uwchradd Cei Connah ar yr amser arferol, ond roedd y

bws yn hwyr y diwrnod hwnnw. Dechreuais boeni, ac wrth i mi adael y tŷ gwelais ffrindiau Louise a ddywedodd wrthyf ei bod hi wedi cael ei tharo gan gerbyd. Rhedais at ben y stryd i weld fy merch brydferth yn ymladd am ei bywyd yn y ffordd, â phlant ysgol gofidus o'i hamgylch. Roeddwn i'n methu â deall beth oedd wedi digwydd. Yn y misoedd wedyn, daeth i'r amlwg bod y bus yr oedd Louise yn teithio adref arno yn orlawn. Roedd oedolion yn sefyll yn siarad â'r gyrrwr. Soniwyd am wthio, a bod ei bag wedi'i ddal yn y drws neu yn yr olwyn, gan achosi iddi gael ei llusgo o dan y bus yr oedd hi newydd ddod oddi arno. Profwyd bod mannau dall nad oedd modd eu gweld yn y drychau ac roedd hynny wedi cyfrannu at y ddamwain.

Yn dilyn penderfyniad i gau ysgol leol, Ysgol Uwchradd John Summers, mae llawer o rieni wedi siarad â mi am eu pryderon ynghylch diogelwch eu plant wrth deithio ar fysiau cyhoeddus yn ôl ac ymlaen i'r ysgol. Codwyd pwyntiau sydd wedi codi ofn arnaf, felly rwy'n arwain ymgyrch yn enw fy merch er mwyn sicrhau na fydd unrhyw blentyn yn cael ei orfodi i ddefnyddio bysiau trafnidiaeth gyhoeddus fel cludiant i'r ysgol.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Alun a Glannau Dyfrdwy
- Gogledd Cymru

Department
for Transport

David J Rowlands AC/AM
Petitions Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

From the Parliamentary
Under Secretary of State
Nusrat Ghani MP

Great Minster House
33 Horseferry Road
London
SW1P 4DR

Tel: 0300 330 3000
E-Mail: nusrat.ghani@dft.gov.uk

Web site: www.gov.uk/dft

Our Ref: MC/230593

13 JUL 2018

Email: SeneddPetitions@assembly.wales.

Dear David,

Thank you for your letter of 21 June, about Petition P-05-748 School Buses for School Children.

National legislation requires all coaches and minibuses, carrying groups of children of 3 to 15 years of age on organised trips, to be equipped with seat belts. The legal requirement to fit seat belts does not apply to other types of bus, including those authorised to carry standing passengers, and typical of the type used in commercial bus services. These tend to travel relatively slowly, over short distances, with frequent stops. It is recognised that on urban routes, the benefits of seat belts may be lower than on rural or high speed routes and the design of many urban buses makes it technically difficult for adequate seat belts to be fitted retrospectively.

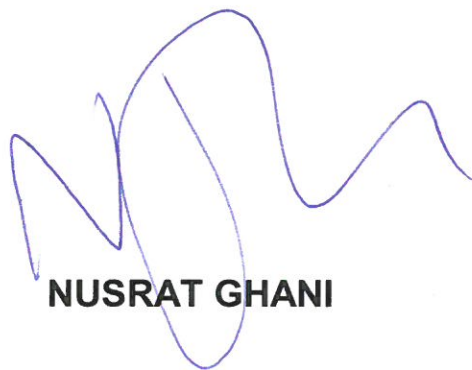
The petitioner suggests that all bus drivers should be required to obtain a criminal record certificate from the Disclosure and Barring Service. The legislative framework covering the disclosure of criminal records and eligibility for criminal record certificates is centred on Part 5 of the Police Act 1997 and is designed to allow appropriate levels of checks where these are necessary to protect vulnerable groups. Not all roles where there will be some contact with children and other vulnerable people are eligible for checks that disclose spent convictions or cautions.

It is for the employer or organisation regulating a particular activity to decide whether the role is eligible for a criminal record check. Further guidance regarding eligibility is available online at:

<https://www.gov.uk/government/publications/dbs-check-eligible-positions-guidance>.

Recruitment decisions rest with the employer and the provision of criminal information is intended to assist employers to make safer recruitment decisions. Where a role is not eligible for a criminal record check the employer or organisation can request a potential employee to obtain a basic certificate which anyone can apply for. This will show details of convictions and conditional cautions that are considered to be unspent under the terms of the Rehabilitation of Offenders Act 1974.

Yours sincerely,

NUSRAT GHANI

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

P-05-833 Gwella gwasanaethau rheilffordd i Gas-gwent

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Richard Lemon, ar ôl casglu 260 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i ailystyried y cytundeb masnachfaint ar gyfer gweithredwr newydd Rheilffyrdd Cymru a'r Gororau er mwyn gwella'r gwasanaeth sy'n cael ei gynnig i Gas-gwent. Mae hyn yn arbennig o bwysig gan y bydd Cross Country yn rhoi'r gorau i redeg trenau o Gas-gwent. Mae'r bwriad i redeg dim ond un trê'n yr awr i dref o faint a phwysigrwydd Cas-gwent – pen pellaf y rheilffordd yn Nyffryn Gwy – yn wael dros ben, o'i gymharu â'r gwasanaeth yn nhrefi eraill ein sir a rheilffyrdd y cymoedd. Dylid darparu dau drê'n bob awr o leiaf. Rydym yn cydnabod bod angen annog pobl i ddefnyddio trafnidiaeth gyhoeddus yn lle'u ceir er mwyn helpu'r amgylchedd. Mae'r gwaith o wella gwasanaethau trê'n yn gam tuag at hyn.

Gwybodaeth Ychwanegol

Anfonwyd sylwadau'n tynnu sylw at hyn cyn dyfarnu masnachfaint newydd Cymru a'r Gororau. Ymddengys bod y sylwadau hyn wedi'u diystyru.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Mynwy
- Dwyrain De Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-833
Ein cyf/Our ref KS/03569/18

David John Rowlands AC
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

Government.Committee.Business@llyw.cymru

5 Chwefror 2019

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 7 Rhagfyr ynglŷn â Deiseb P-05-833 – Gwella gwasanaethau rheilffordd i Gas-gwent, lle'r oeddech yn gofyn am ragor o fanylion am faint o gerbydau sydd ar gael, ac am sicrwydd bod Trafnidiaeth Cymru a Llywodraeth Cymru yn mynd ati mewn pob ffordd bosibl i sicrhau ragor o gerbydau.

Bydd maint y fflyd a fydd ar gael yn parhau'n her am weddill y flwyddyn i'r tîm sy'n gyfrifol am y fflyd. Fel y gwelwyd yn ystod yr hydref, crëwyd problemau yn y tymor byr gan ddifrod a wnaed oherwydd nad oedd olwynion yn cydio'n ddigon tynn yn y traciau, ond adferwyd y sefyllfa honno erbyn hyn. Yr hydref nesaf, dylai addasiadau fel systemau i atal olwynion rhag llithro helpu i atal difrod o'r fath.

Mae nifer y cerbydau sydd ar gael o ddydd i ddydd yn fater o gadw'r ddysgl yn wastad rhwng gwaith cynnal a chadw sydd wedi'i gynllunio ymlaen llaw (archwilio a newid cydrannau er mwyn atal unrhyw broblemau posibl), y gwaith y mae ei angen ei wneud ar unedau er mwyn sicrhau eu bod yn hygyrch i bobl sydd ag anawsterau wrth symud (mae'n rhaid gwneud y gwaith hwn cyn mis Rhagfyr), a'r ffaith eu bod yn anodd rhagweld namau a all ddatblygu ar drenau a adeiladwyd yn y 1980au. Mae Trafnidiaeth Cymru yn buddsoddi £40 miliwn yn ein fflyd bresennol, gan gynnwys gosod systemau i atal olwynion rhag llithro fel y bo'n trenau'n gallu ymdopi'n well â thywydd eithafol.

Bydd Trafnidiaeth Cymru yn cyflwyno 84 o gerbydau yn ystod y flwyddyn sydd i ddod, gan gynnwys 5 uned Dosbarth 153 ychwanegol, 5 uned Dosbarth 769 a 5 uned Dosbarth 230, a bwriedir iddynt i gyd ddechrau gweithio yn ystod misoedd Ebrill/Mai. Yn ogystal, bydd 12 uned Dosbarth 170 a 12 o gerbydau Math IV yn dechrau gweithio erbyn diwedd y flwyddyn. Mae llawer o weithredwyr ar draws y wlad yn aros am drenau newydd ar hyn o bryd, felly maent yn gyndyn o ryddhau'r unedau sydd ganddynt ar hyn o bryd rhag ofn y bydd oedi. Ond er mwyn sicrhau bod rhagor o gerbydau ar gael cyn i'r fflyd newydd gyrraedd, mae Trafnidiaeth Cymru wrthi ar hyn o bryd yn trafod trefniadau masnachol ar gyfer hyd at 32 o

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Ken.Skates@llyw.cymru
Correspondence.Ken.Skates@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

gerbydau ychwanegol (ar ben yr 84) ac mae'n gobeithio cyhoeddi canlyniadau'r trafodaethau hynny cyn bo hir.

Wrth lunio'r contract ar gyfer gwasanaethau rheilffordd, gwnaed hynny mewn ffordd a fyddai'n caniatáu iddo gael ei newid er mwyn adlewyrchu'r ffaith y byddai gwasanaethau'n tyfu dros amser. Mae swyddogion Llywodraeth Cymru a Trafnidiaeth Cymru yn cydweithio â'u cydweithwyr mewn awdurdodau lleol i nodi lle mae'r cyfleoedd hynny i dyfu a sut y gellir sicrhau twf drwy gyfuno'r gwaith hwnnw â buddsoddiad mewn trafndiaeth yn lleol ac yn rhanbarthol.

*Yr Gymer,
Ken*

Ken Skates AC/AM

Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a Thrafnidiaeth
Cabinet Secretary for Economy and Transport

P-05-833 Correspondence from Petitioner to Committee, in response to correspondence from Cabinet Secretary for Economy and Transport to the Chair, 15.02.19

This appears to be a standard PR type response!

It does not address the poor service we have at Chepstow and the gaps in service. I'd be happy for the Pacers to be kept in use to fill the gaps!

P-05-818 Cyflwyno Cofrestr o Lobïwyr yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Centre for Welsh Studies – Think Tank, ar ôl casglu 55 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i gyflwyno Cofrestr Statudol ar gyfer Lobïwyr yng Nghymru.

Mae'r ddeiseb hon yn dilyn camau a gymerwyd yn yr Alban ac Iwerddon tuag at sicrhau bod lobïo gwleidyddol yn fwy agored.

Mae lobïo yn weithgaredd dilys a gwerthfawr. Mae'n rhan hanfodol o ddemocratiaeth iach. Gall y geiriau lobïo a lobïwr gael eu dehongli'n negyddol, gan awgrymu fod bargeinion yn cael eu taro y tu ôl i ddrysau caeedig. Y gwir amdani yw po fwyaf o leisiau sy'n ceisio llywio meddylfryd y Llywodraeth a'r Cynulliad yng Nghymru, y mwyaf y bydd gwleidyddion yn cael gwybod beth yw barn pobl wrth iddynt ddeddfu, datblygu polisiau newydd a chyflawni gwaith craffu. Am y rheswm hwnnw, ac ar sail yr egwyddor o fod yn agored ac yn hygyrch, sydd wrth wraidd y Cynulliad, dylid mynd ati'n weithredol i annog lobïo. Mae'n gadarnhaol pa mor agored, hygyrch a pharod i ymgysylltu yw'r Cynulliad a'r Llywodraeth eisoes. Ni ddylid cymryd unrhyw gamau a fyddai'n newid hynny neu'n achosi i bobl beidio â chysylltu â gwleidyddion ynglŷn ag unrhyw fater.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dyffryn Clwyd
- Gogledd Cymru

**P-05-818 Introducing a Register of Lobbyists in Wales: Correspondence -
Petitioner to Chair, 18.02.19**

We at the Centre for Welsh Studies find this response by the Assembly commission very disappointing. There is a need to introduce a Statutory Register for Lobbyist in Wales now. It would be extremely damaging to Welsh democracy if this Assembly simply kicks the can down the road. Wales is in danger of being left behind, as institutions across Europe move towards increased openness around political lobbying. By introducing Statutory Register for Lobbyist it would help with public trust in the Assembly and provide need accountability. We believe it is important that the petitions committee continue to explore and allow debate on this much needed and vital proposal.

Llyr Powell
*Co-Director,
Centre for Welsh Studies*

P-05-813 Gwahardd y DEFNYDD O FAGLAU LARSEN (maglau dal sawl math o frân)

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Action Against Wildlife Persecution, ar ôl casglu 1,943 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i wahardd cynhyrchu, gwerthu a defnyddio maglau Larsen (maglau dal mwy nag un frân).

Cawell a rennir yn sawl rhan yw magl Larsen; cedwir aderyn gwyllt byw (yr aderyn denu) yn gaeth mewn un rhan ohoni er mwyn denu adar eraill. Pan fydd aderyn arall yn glanio ar y fagl, mae'n disgyn i mewn trwy gât unffordd neu lawr ffug, lle y bydd yn aros ei dynged.

Dyfeisiwyd maglau Larsen yn Nenmarc, ond fe'u gwaharddwyd yn y wlad honno gan eu bod bellach yn cael eu hystyried yn bethau creulon iawn.

Ciperiaid a thyddynwyr sy'n defnyddio maglau Larsen yn bennaf, a hynny er mwyn dal pïod, brain ac aelodau eraill o deulu'r frân. Mae'n brofiad erchyll i'r aderyn gan iddo gael ei ddal ddydd a nos heb fwyd, dŵr na chysgod rhag y tywydd, ac mae hynny'n peri gofid eithafol.

Oherwydd eu bod yn defnyddio aderyn gwyllt caeth (sy'n mynd yn groes, yn dechnegol, i Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981) rhaid defnyddio'r maglau hyn o dan delerau "Trwydded Gyffredinol", a geir gan Gyfoeth Naturiol Cymru, sy'n caniatáu dal pïod, brain, sgrechod y coed, corfrain, ac ydfrain.

Mae'n brofiad pur ofnadwy i'r "adar denu" gwyllt gan fod eu cyfyngu yn y modd hwn yn gamdriniaeth ac yn rhwystredigaeth o ran hanfodion eu hymddygiad. A hwythau'n agos i'r ddaear, mae ysglyfaethwyr yn codi braw arnynt a rhaid iddynt wyllo wrth i adar eraill gael eu lladd mewn ffordd

ddienaid o flaen eu llygaid. Mae sawl un yn marw trwy esgeulustod. O dan y gyfraith, dylai fod gan aderyn denu caeth fwyd, dŵr, cysgod a chlwyd, a dylid archwilio'r maglau o leiaf bob 24 awr, ond nid dyna sy'n digwydd. Rydym wedi gweld brain a adawyd i farw heb fwyd na dŵr, ac rydym wedi dod o hyd i gyrff adar denu yn pydru, a'r adar hynny wedi clymu'n barhaol â gwifrau hyd nes eu bod yn marw drwy newyn neu straen. Rydym wedi gweld adar sydd wedi torri eu pigau ac wedi anafu eu pennau trwy geisio dianc. Gwelsom greulondeb, llurgunio a chlwyfo lle mae'r cipar wedi torri plu hedfan yr aderyn denu i'w gadw rhag dianc.

Gwybodaeth ychwanegol

Mae'r maglu yn digwydd trwy fisoedd yr haf ac, o'r herwydd, mae miloedd o gywion yn newynu i farwolaeth yn y nyth am fod y rhieni'n cael eu dal.

Nid yw maglau Larsen yn gwahaniaethu; gallant ddal adar o bob math a mamaliaid. Weithiau, er ei bod yn anghyfreithlon, defnyddir colomennod er mwyn denu ac yna lladd adar ysglyfaethus.

Mae dal adar gwyllt mewn maglau adar byw a defnyddio adar denu byw yn peri dioddefaint ofnadwy i'r adar anffodus.

Rydym yn cymell rhoi stop ar y ffordd hon o erlid bywyd gwyllt.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerdydd
- Canol De Cymru

P-05-813 Gwahardd y DEFNYDD O FAGLAU LARSEN (maglau dal sawl math o frân: Gohebiaeth – Deisebydd at y Cadeirydd, 22.02.19

Most of the stakeholders who have contributed their views on this matter all have a vested interest & are pro hunting, snaring, shooting organisations apart from the RSPCA.

The RSPB however is an organisation who protect some birds - not all birds and annually purposely kill many thousands of mammals & birds (see attachment).

My views have not changed on the cruel, horrific & indiscriminate nature of Larsen traps. I hope that they will soon be banned in Wales.

More than 8000 animals killed by RSPB in 5 years

WILDFACT

P-05-771 Ailystyried y penderfyniad i roi'r gorau i Grant Byw'n Annibynnol Cymru a'r angen i gefnogi pobl anabl i fyw'n annibynnol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Nathan Lee Davies ac ystyriwyd am y tro cyntaf gan y Pwyllogr yn ystod Hydref 2017, ar ôl casglu 324 o lofnodion ar-lein a 307 ar bapur – cyfanswm o 631 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Fel rhywun sy'n cael Grant Byw'n Annibynnol Cymru ac yn ymgyrchu dros bobl anabl, rwy'n bwriadu gofyn i Lywodraeth Cymru ailystyried ei phenderfyniad i roi'r gorau i Grant Byw'n Annibynnol Cymru o fis Ebrill 2019 ymlaen.

Cyflwynwyd Grant Byw'n Annibynnol Cymru i helpu pobl a oedd yn arfer hawlio arian gan Gronfa Byw'n Annibynnol Llywodraeth y DU, a gaewyd yn 2015. Mae'r cynllun yn helpu mwy na 1,500 o bobl ledled Cymru. Mae gan bawb sy'n cael y Grant lefel uchel o anghenion gofal a chymorth.

Y bwriad oedd rhoi'r gorau i'r cynllun ym mis Mawrth 2017, ond ym mis Tachwedd, dywedodd Rebecca Evans, y Gweinidog gwasanaethau cymdeithasol, y byddai'r cyllid yn parhau am flwyddyn arall.

Yna, bydd y gronfa £27 miliwn yn cael ei throsglwyddo'n uniongyrchol i awdurdodau lleol yn ystod 2018–19 fel y gallant ddiwallu anghenion cymorth y rhai a oedd yn arfer cael arian drwy'r Gronfa Byw'n Annibynnol erbyn 31 Mawrth 2019.

Gwybodaeth ychwanegol

Pam yr ydym yn gwrthwynebu'r penderfyniad:

Dywedodd Llywodraeth Cymru fod y penderfyniad wedi'i wneud ar sail cyngor gan randdeiliaid. Cynrychiolwyr o'r trydydd sector neu ddinasyddion oedd y mwyafrif ar y grŵp rhanddeiliaid. Ond nid oeddynt eisiau cael gwared ar Grant Byw'n Annibynnol Cymru, a'r pwynt allweddol yw na chafodd ein cyngor ei dderbyn.

Dylid cofio hefyd nad oes yn rhaid rhoi'r gorau i Grant Byw'n Annibynnol Cymru, ac mae llwyddiant Cronfa Byw'n Annibynnol yr Alban yn brawf o hynny; sydd hefyd yn ddadl o blaid cefnogi Cronfa Byw'n Annibynnol Gogledd Iwerddon.

At hyn ny, roedd maniffesto poblogaidd y blaid Lafur yn nodi cynlluniau i sefydlu system ofal gene dlaethol a fyddai'n annibynnol ar awdurdodai lleol.

Dyma'r union amser y dylai'r Blaid Lafur uno yn erbyn y Torïaid ar faterion o'r fath. Rhaid i ni gwestiynu pam nad yw Plaid Lafur Cymru yn chwarae ei rhan wrth newid y tirlun gwleidyddol?

Yn wir, yn y pen draw, dylem fod yn anelu at sefydlu Cronfa Byw'n Annibynnol i Gymru fel nad oes yn rhaid i unrhyw berson anabl ddioddef yr ansicrwydd a'r unigedd a wynebir gan y rheini sy'n cael Grant Byw'n Annibynnol Cymru ar hyn o bryd. Ni allwn ddechrau credu bod gwir gyfiawnder cymdeithasol a chydaddoldeb i bawb yn bosibl oni fydd Llafur Cymru yn ailystyried ei benderfyniad ynghylch Grant Byw'n Annibynnol Cymru.

Mae'n siŵr y bydd Llafur Cymru yn dadlau y dylem roi cyfle i Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) lwyddo. Fodd bynnag, mae angen buddsoddiad ac adnoddau sylweddol ar y Ddeddf ddelfrydyddol hon i sicrhau ei bod yn llwyddo – ac nid oes dim golwg o'r gwelliannau sydd eu hangen ar ein seilwaith er mwyn sicrhau bod y Ddeddf yn llwyddo. Efallai'n wir ei bod yn bryd cael chwyldro yn y ffordd y darperir gofal cymdeithasol, ond gallai'r fath drawsnewid gymryd degawd neu ragor, ac nid yw'r rhai sy'n derbyn Grant Byw'n Annibynnol Cymru yn haeddu cael eu trin fel arbrawf pan fo'u hanghenion o ran gofal a chymorth yn gofyn am sefydlogrwydd a strwythur hirdymor.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Wreccsam
- Gogledd Cymru

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon